

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

**KATEDRA ENVIRONMENTÁLNÍHO
INŽENÝRSTVÍ A OCHRANY PROSTŘEDÍ**

**PROBLEMATIKA OCHRANY DŘEVIN
ROSTOUCÍCH MIMO LES**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Ing. Josef Linhart, CSc.

Bakalant: Miluše Portlová

2010

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Katedra: Environmentálního inženýrství a ochrany prostředí

Školní rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

pro: **Miluši Portlovou**

obor: DÚTSS

Název tématu: **Problematika ochrany dřevin rostoucích mimo les**

Název tématu v anglickém jazyce: The matter of protecting wood species growing out of the forest range

Zásady pro vypracování:

Dřeviny vyskytující se mimo lesní porosty jsou v antropogenně silně zatížených územích stále významnější a proto je na místě jejich adekvátní ochrana. Tyto objekty, jejich stanoviště a společenstva představují významný krajinný a urbanistický fenomén a současně jsou nenahraditelným refugiem mnoha druhů organismů (ekologické konsorcium). Účinná ochrana směřující k jejich zachování vyžaduje detailní poznání a rozbor celé problematiky.

Práce bude převážně rešeršního charakteru a bude doplněna vlastní studií – návrhem dřevin na vyhlášení za významný krajinný prvek.

Osnova práce:

1. Historie péče o dřeviny v ČR
2. Význam a funkce dřevin rostoucích mimo les
3. Legislativní úprava ochrany dřevin
4. Kácení dřevin

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Doc. Ing. Josefa Linharta, CSc., a že jsem uvedla všechny literární prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Praze dne

.....

Poděkování

Velké poděkování patří doc. Ing. Josefu Linhartovi, CSc., za odborné vedení práce. Poděkování patří také současné vedoucí oddělení ochrany přírody a krajiny na Magistrátu města Liberec Mgr. Miloslavě Markové, především za morální podporu a také možnosti využití všech dostupných materiálů týkající se dané problematiky.

Abstrakt, klíčová slova

V rámci dané bakalářské práce je řešena ochrana významné části krajiny a to obecně nazvaná mimolesní zeleň. S touto zelení se člověk dostává do styku ve svém každodenním životě. Její nenahraditelný význam je potřeba si uvědomit a v rámci možností se pokusit danou zeleň chránit a rozvíjet. Vymezením památných stromů či významných krajinných prvků lze docílit požadované ochrany a zachování prvku v krajině.

Cílem této práce je vymezení významného krajinného prvku v městě Liberec a jeho následná registrace podle platných právních norem. Té předchází zhodnocení řešeného území z hlediska její hodnoty a funkcí a podrobná inventarizace zeleně. Práce tedy přesně vymezuje postup při registraci významného krajinného prvku a může tedy sloužit jako podklad pro obce, které jsou vyhlášováním pověřeny. Celkově může práce posloužit jako stručný souhrnný průvodce problematikou týkající se ochrany dřevin rostoucích mimo les pro obce a obecní úřady řešící dané úkony uložené jim podle zákona.

Klíčová slova: význam zeleně, ochrana zeleně, památný strom, významný krajinný prvek.

This bachelor thesis deals with issue of protection of a significant part of countryside, generally called a non-forest wooded green. Everyone gets in contact with this greenness in his ordinary life. It is necessary to be aware of its irreplaceable importance and about as good as it can be to try protect and cultivate it. By demarcation of monumental trees or significant elements of landscape we can reach the required protection and preservation of the elements in countryside. The aim of the thesis is definition of significant elements of landscape in the centre of Liberec and its consecutive registration in accordance with law. First of all must be done the evaluation of the territory in term of value and function of greenness and then its detailed inventarization. This thesis then exactly determinates the process of

registration of the significant elements of landscape and can be also used as a basis for municipalities, which are entrusted with the notification. Generally the thesis can be engaged as a brief summary handbook for municipalities.

Key words: importance of greenness, protection of greenness, monumental trees, significant element of landscape.

Obsah

1.	Úvod.....	9
2.	Cíle práce	10
3.	Historie péče o dřeviny	11
3.1	Historie péče o dřeviny rostoucí mimo les v Čechách.....	11
3.2	Historie arboristiky.....	13
3.3	Historie památných stromů	15
4.	Význam a funkce dřevin rostoucích mimo les.....	18
4.1	Pojem zeleň rostoucí mimo les	18
4.2	Ekologické nároky dřevin na prostředí	19
4.3	Výskyt zeleně rostoucí mimo lesní porost	22
4.3.1	Vegetační doprovod komunikací	23
4.3.2	Zeleň vodních toků.....	24
4.3.3	Polní lesíky, remízky.....	24
4.3.4	Zeleň průmyslových zón	24
4.3.5	Městská zeleň	25
4.4	Význam dřevin rostoucích mimo les.....	26
4.4.1	Význam stromů pro hmyz.....	27
4.4.2	Význam doupných stromů pro obratlovce	28
4.4.3	Význam památných stromů v krajině	28
4.5	Funkce dřevin rostoucích mimo les	29
4.5.1	Funkce vodohospodářská a půdoochranná.....	29
4.5.2	Schopnost zeleně modifikovat mikroklima a mezoklima okolního prostředí 30	
4.5.3	Funkce esteticko-krajinotvorná.....	31
4.5.4	Funkce bio-homeostatická	31
4.5.5	Funkce zdravotně hygienická.....	31
4.5.6	Funkce asanačně rekultivační	32
4.5.7	Funkce produkční.....	32
4.5.8	Funkce zeleně jako indikátoru znečištěného, zdravotně závadného ovzduší 32	
4.5.9	Funkce naučná.....	33
5.	Legislativní úprava ochrany dřevin.....	34

5.1	Dřeviny z pohledu soukromého práva	34
5.2	Veřejnoprávní úprava ochrany dřevin.....	35
5.2.1	Právní režim ochrany dřevin rostoucích v lese	35
5.2.2	Ochrana dřevin rostoucích mimo les.....	35
5.2.3	Speciální právní režim ochrany.....	36
6.	Kácení dřevin	38
6.1	Kácení dřevin bez povolení orgánu ochrany přírody	38
6.1.1	Kácení dřevin z pěstebních důvodů a důvodů zdravotních.....	38
6.1.2	Kácení dřevin při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů	39
6.1.3	Kácení dřevin se stanovenou velikostí.....	40
6.1.4	Kácení ve stavu zřejmého či bezprostředního ohrožení.....	40
6.2	Kácení dřevin vyžadující povolení orgánu ochrany přírody.....	41
7.	Ochrana dřevin rostoucích mimo les v praxi	42
7.1	Vyhlašování památných stromů.....	42
7.1.1	Pojem památný strom.....	42
7.1.2	Proces vyhlašování.....	42
7.1.3	Evidenční památných stromů	43
7.1.4	Označování památných stromů	44
7.2	Registrace významného krajinného prvku – praktická část.....	44
7.2.1	Vymezení pojmu významný krajinný prvek a jeho ochrana.....	44
7.2.2	Charakteristika území, poloha parku.....	45
7.2.3	Geomorfologické a půdní podmínky území.....	47
7.2.4	Klimatické podmínky území	47
7.2.5	Vegetační složení	47
7.2.6	Architektonické prvky, vybavení parku	53
7.2.7	Zhodnocení současného stavu území.....	55
7.2.8	Registrace významného krajinného prvku „Park Jablonecká“	56
8.	Diskuse.....	60
9.	Závěr	61
10.	Přehled literatury a použitých zdrojů	62
11.	Přílohy	65

1. Úvod

Na našem území se dřeviny rostoucí mimo lesní společenstva vyskytují v hojném počtu. Tato zeleň ve formě remízků, alejí, solitér, parků, zahrad či jiném seskupení, je významnou součástí naší krajiny. Objem poznatků a informací o dřevinách je obrovský. Dřeviny jsou studovány z nejrůznějších aspektů, pohlížíme na ně jako na součást ekosystémů, na samostatné biologické druhy nebo jako na prvky krajiny ať už přírodní či člověkem pozmeněné.

Význam těchto dřevin je nenahraditelný. Malebnost české krajiny je podtrhována právě rozptýlenou zelení, která je bohužel již delší dobu utlačována na úkor zemědělské či průmyslové výroby. Dřeviny mohou být samy osobě biotopy pro nesčetné množství živočichů, přinášejí úkryt či místo k zahnízdění ptáků. Lidem stromy přináší užitek ve formě svých produktů. Pod korunami stromů můžeme relaxovat, skrýt se před poledním sluníčkem nebo třeba načerpat nové síly. Dřeviny v krajině můžeme využít k rekultivaci starých skládek, opuštěných lomů nebo při vytváření přírodních hradeb ve smyslu zakrýt staré nevyužívané objekty.

Dřeviny v krajině plní mnoho funkcí a proto je nutné tyto dřeviny chránit a nakládat s nimi tak, aby přetrvaly v krajině i pro budoucí generace. Ochrana dřevin rostoucích mimo les, stejně tak i její případné kácení, je zakotveno v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tato bakalářská práce je zaměřena především na problematiku památných stromů a významných krajinných prvků. Vyhlášení stromů za památné či registrace významného krajinného prvku má svůj přesně vymezený postup, kterému mimo jiné předchází pečlivé a podrobné zhodnocení.

Cílem této práce je shromáždit co nejvíce poznatků o významu a funkcích dřevin a to převážně v městské zástavbě. Na základě těchto poznatků bude hodnocen vybraný park v městě Liberec a následně registrován podle platných právních předpisů za významný krajinný prvek.

Dřevin rostoucích mimo les postupně ubývá jak ve městech, tak i ve volné krajině. Zajištěním zvýšené ochrany, v tomto případě registrace významného krajinného prvku, lze docílit ochrany ze zákona a tím možné zachování prvku v krajině bez narušení.

2. Cíle práce

Práce se zabývá problematikou ochrany dřevin rostoucích mimo les. Toto téma je však velmi obsáhlé a může být probíráno z mnoha stran. Rešeršní část práce je zaměřena především na obecné poznatky funkcí a významu zeleně rostoucí mimo les a její výskyt. Ze zjištěných informací je patrné, že působení dřevin ve volné krajině či ve městě je důležité a ničím nezastupitelné, jak pro člověka, tak i pro mnoho živočichů, které jsou s existencí stromu neoddělitelně spojeny.

Ochrana dřevin je zde zaměřena především na památné stromy a stromy, které lze registrovat jako významný krajinný prvek. Praktická část bakalářské práce je zaměřena na registraci konkrétního území – park Jablonecká v městě Liberec. Cílem práce je vymezení území předmětného parku, inventarizace zeleně a popis abiotických prvků. Na základě zjištěných údajů je posouzení parku z hlediska možnosti registrace parku jako významný krajinný prvek a zhodnotit funkce zeleně vzhledem ke zjištěným údajům.

Výsledkem práce je registrace Parku Jablonecká mezi významné krajinné prvky města Liberec. Práce může sloužit jako vodítko orgánům ochrany přírody zabývajícím se danou problematikou či pouze poukázat na ničím nenahraditelný význam dřevin rostoucích mimo les.

3. Historie péče o dřeviny

Stromy nás v přírodě obklopují na každém kroku. Člověk měl odedávna v úctě stromy, které mu poskytovaly mnoho užitečného - potravu, nástroje, části zbraní, stavební materiál, hračky pro děti, úkryt před nepohodou. Stromy byly často považovány za posvátné, za objekty vyšší moci. V biblickém ráji například rostl Strom poznání dobrého a zlého, v buddhismu byl zase uctíván svatý fíkovník (*Ficus religiosa*), pod kterým Gautama došel osvícení a stal se Budhou. Každé období od starověku do dnešní doby nachází svůj příběh spojený se stromem. Staré stromy se pro člověka staly němými svědky minulosti a úctu k nim lidé vyjadřují svým obdivem a péčí.

3.1 Historie péče o dřeviny rostoucí mimo les v Čechách

Se zakládáním okrasných zahrad a parků na území ČR, lze spojit i počátky cílevědomé péče o neovocné dřeviny rostoucí mimo les. Institucionální ochrana těchto dřevin je v České republice spojena s počátky ochrany přírody a s okrašlovacími spolky.

První chráněná území v českých zemích vznikla v 19. století a jednalo se o soukromé pralesní rezervace. Nejstarší z nich založil v roce 1838 Jiří Augustin Lagueval Buquoy v Novohradských horách. Státní ochrana přírody byla v té době prosazována velmi pomalu. K prvním krokům například patřilo nařízení z roku 1837 o povinném udržování stromů a stromořadí u veřejných cest.

Dne 5. 5. 1833 vydalo c. k. Zemské prezidium nařízení č. 4164, v němž se vybízejí krajské úřady, aby po příkladu hlavního města Prahy a jiných větších měst ustavily komise, které by se staraly o zkrášlení měst a obcí ve svých obvodech. Svůj zájem měli upřít mj. právě na nelesní zeleň. Tato iniciativa však brzy bez výrazných výsledků skončila. Přesto to byla první soustředěná snaha, která předznamenala rozvoj okrašlovacích spolků ve druhé polovině století.

V roce 1956 bylo naplněno více než půlstoletí trvajícím úsilím Svazu československých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny, kdy vyšel Zákon o ochraně přírody č. 40/1958 Sb. Ten proklamoval ochranu přírody jako celku a její provádění na vědeckém základě. Svým obsahem byl však orientován hlavně na

ochranu nejcennějších částí naší přírody vč. ochrany významných stromů. Umožňoval speciální ochranu stromů jejich vyhlášením za chráněné přírodní výtvoř. V roce 1965 vydalo ministerstvo zemědělství vyhlášku č. 89/1965 Sb., podle níž ke kácení stromů rostoucích mimo les byl nutný souhlas místního národního výboru. Pokud šlo o stromy v břehových porostech, stromy registrované v zájmu všeobecné ochrany přírody nebo chráněné podle předpisů o státní ochraně přírody, byl k pokácení nezbytný souhlas okresního národního výboru v součinnosti s orgánem státní ochrany přírody.

V roce 1980 byla vydána zásadní vyhláška č. 142/1980 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o ochraně stromů rostoucích mimo les, postup při výjimečném povolování jejich kácení a způsob využití dřevní hmoty z těchto stromů. V téže roce vychází dlouho chybějící publikace v ČR, věnující se komplexně péči o dřeviny, pod názvem „Ošetřování okrasných dřevin“ a v roce 1981 práce „Ošetření poraněných stromů a jejich dutin pomocí epoxidových pryskyřic.

Z hlediska ochrany a péče o dřeviny rostoucí mimo les bylo přelomové přijetí moderního zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Podle tohoto zákona jsou chráněny před ničením a poškozováním všechny stromy a keře rostoucí mimo les. Stromy chráněné státem se začínají nazývat památnými stromy a je zaveden jejich centrální registr. Zákon také přinesl právo pro občanská sdružení účastnit se správních řízení, která se dotýkají mj. ochrany nelesní zeleně.

Usnesením vlády ČR č. 415 byl v roce 1998 přijat Státní program ochrany přírody a krajiny ČR, který stanovuje prioritní opatření o ochraně přírody a krajiny, v nichž vybraná se týkají i zeleně mimo les. Při Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR byla vytvořena dendrologická laboratoř, která se speciálně věnovala péči o dřeviny rostoucí mimo les. V rámci tohoto pracoviště vznikla řada projektů a odborných publikací.

Rozvoj vzdělávacích aktivit v oboru péče o dřeviny tvoří neoddelitelnou složku řady oborů – zahradnictví, sadovnictví, zahradní architektura i lesnictví. V současné době probíhá specializované vzdělání jak na úrovni středních, vyšších odborných a vysokých škol, tak i v oblasti kurzů celoživotního vzdělávání. Velmi příznivě se na péči o dřeviny rostoucí mimo les v posledních letech podílí státní dotační programy, zejména krajinnotvorné programy (Program péče o krajinu, Program revitalizace říčních systémů), dotační tituly Státního fondu životního prostředí či program obnovy venkova (Kolařík, 2003).

3.2 *Historie arboristiky*

Arboristika neboli komplexní péče o stromy je dynamicky se rozvíjející obor zahradnictví, který se zabývá zejména stromy rostoucími mimo les. Arboristika se snaží o vytváření harmonického vztahu mezi lidmi a stromy. Arborista je odborník, který ošetřuje stromy ve veřejné zeleni, se záměrem udržet je zdravé a ve stavu provozní bezpečnosti. Navrhuje řešení ošetření na základě arboristických znalostí a zároveň bere v potaz zájmy ochrany přírody a životního prostředí a nařízení týkající se bezpečnosti práce.

Na našem území může být za prvního arboristu považován štěpař – amputator arborum, zmíněný v zakládací listině kladubského kláštera k r. 1115. Arboristika je svým způsobem tak stará jako tvorba zahrad a krajiny, neboť stromy jsou klíčovým prvkem těchto prostorů. Postupem doby docházelo k vyčlenění samostatného oboru – arboristiky, tj. specializovaného oboru zahradní a krajinářské tvorby, zabývajícího se péčí o okrasné dřeviny rostoucí mimo les.

V Anglii, díky rozlehlým panstvím, docházelo k počátkům rozvoje moderní arboristiky. Stromy se stávaly pro šlechtu nedílnou součástí panství, obrazem anglické krajiny, a proto se o stromy zajímala a byla ochotna do péče o ně investovat. Arboristé se soustřeďovali zejména na poznávání růstu stromu a zkoumali příznaky ovlivňování stromů událostmi v jeho bezprostředním okolí. O vysoké úrovni pozorování a závěrů tehdejších arboristů svědčí dvě následná díla. Roku 1618 vychází kniha *A New Orchard & Garden*. Druhou knihou zaměřenou spíše na lesnictví je *Sylvan or A Discourse of Forest Trees & The Propagation of Timber in His Majesties Dominions* z roku 1664.

Anglie přinesla také zásadní kroky v rozvoji praktické arboristiky. Stromům rostoucím v blízkosti domů a cest byly odstraňovány suché a nemocné větve. Postupně se začaly zvyšovat požadavky na řez stromů a instalaci vázání do korun. Stromy však byly vysoké a žebříky krátké, proto byli najímání pracovníci nebo zahradníci odkázáni zejména na volné lezení po stromě. V této době můžeme nalézt kořeny jednoho z oborů arboristiky – stromolezectví.

V arboristice, stejně v jako jiných zahradnických, zemědělských a lesnických oborech, byla důležitá i otázka boje proti chorobám a škůdcům na dřevinách. Mezi nejvýznamnější objevy pro boj se škůdci patřilo zajisté objevení toxického působení výluhu tabáku na škůdce v roce 1690. V 17. století byly objeveny účinné pesticidy,

zejména fungicidy, jako směs vápna a síry (1803), pařížská zeleň (1860), bordeauxská směs (1880). Od roku 1880 byla k boji proti mšicím používána kerosenová emulze. Odborný sortiment pesticidů přetrvává až do první poloviny 20. století.

Na začátku 20. století arboristé pracují na soukromých panstvích, ale stále častěji jako zaměstnanci některé z větších firem. V USA byly v této době založeny dvě významné arboristické firmy – Davey a Barlett Tree Experts. Zástupci obou těchto firem měli zásluhu na založení první arboristické organizace The International Shade Tree Conference (ISTC) v roce 1924, která v roce 1975 byla přejmenována na The International Society of Arboriculture (ISA). Vznik této organizace, sdružující odborníky, kteří se zabývají péčí o stromy, se dá považovat za začátek skutečné moderní arboristiky. ISA se za dobu svého působení zasloužila o rozvoj bezpečných technologií ve stromolezectví a má výrazný podíl na výzkumu stromů a vývoji nových technologií péče o ně.

Evropa, na rozdíl od USA, v první polovině 20. století začala jít jinou cestou. Předválečná arboristika byla na vysoké úrovni a péčí o stromy se zabývala řada osobností. Mezi nimi je nutno jmenovat Jana Evangelistu Chadta Ševětínského a předválečné konzervátory starých stromů dr. A. Hilitzra a ing. Jana Friče. Stromolezectví u nás jako takové nikdy plně nevzniklo, až do 80. let minulého století se o stromolezectví dalo mluvit jen v souvislosti se sběrem semen v lesnictví pomocí hrotových stupaček.

K oživení stromolezectví dochází v Evropě zhruba před dvaceti lety. Vzniká stromolezecká technika, která se začíná standardně označovat jako mezinárodní a jejíž podobu každoročně definují a přezkušují národní, evropské a mezinárodní stromolezecké závody. Ty poprvé pod hlavičkou ISA v roce 1976 zorganizoval Dick Alvarez. První soutěž se konala ve městě St. Louis ve státě Missouri. Smyslem tohoto mistrovství je nejen zvyšovat kvalitu a bezpečnost práce stromolezců při ošetřování stromů, ale také prezentovat odborné i laické veřejnosti možnosti používaných stromolezeckých technik a jejich aktuální vývoj. Mistrovství rovněž dává stromolezcům možnost ukázat veřejnosti svou nezastupitelnou roli v oboru péče o stromy.

U nás se vývoj ošetřování stromů začíná opět více rozvíjet až od roku 1977 především díky aktivitám RNDr. Boženy Gregorové, CSc.. S otevřením mezinárodní spolupráce jsou doplňovány poznatky ze zahraničí, nově k nám přichází

stromolezecká technika ošetřování stromů. Základní kroky k těmto změnám položila bezesporu Sekce péče o dřeviny Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu, o. s. a lidé kolem ní. Důležitým krokem pro mezinárodní spolupráci byla konference „Strom pro život – život pro strom I“, která proběhla v roce 1997 v Mělníku a dala podnět k vytvoření národní skupiny ISA. V roce 1998 se naše země také stala součástí organizace European Arboricultural Council, pod jejíž hlavičkou od roku 2001 pořádá Sekce péče o dřeviny SZKT, o. s. certifikaci European Treeworkwr, jež komplexně proškoluje arboristy pracující stromolezeckou technikou (Kolařík, 2003).

3.3 Historie památných stromů

Staré stromy byly uctívány jako symboly kultu, a proto chráněny od nepaměti. Ochrana stromů ve středověku souvisela především s péčí o lesy. Jedním z nejstarších zachovaných předpisů o hospodaření v lese a trestech za jeho poškozování je „Právo českého knížete Konráda Oty“ asi z roku 1189, tresty za neoprávněné porážení stromů najdeme i v Městském právu jihlavském a v knize starého pána z Rosenberka asi z roku 1360.

V roce 1754 vydává Marie Terezie „Řád lesní“. Ten patřil ve své době pokrokovým a důkladným předpisům na ochranu a hospodaření v lesích. Zajímavý doklad ochrany historického stromořadí se dochoval v Praze a týkal se lipového stromořadí, které bylo vysázeno mezi Pražským hradem a Královskou oborou v Bubenci, jejichž pozůstatek roste dodnes v ulici „Pod kaštany“.

Historie ochrany památných stromů na přelomu 19. a 20. století je u nás spjata velmi úzce se vznikem a prací okrašlovacích spolků. Dne 30. října 1904 byl v Praze („U Choděru“) založen Svaz českých okrašlovacích spolků v Království Českém se sídlem v Praze. Roku 1905 byl přejmenován na Svaz českých spolků okrašlovacích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. S tím jak se činnost tohoto spolku úspěšně rozvíjela a zaměřila se na ochranu jak památek, tak i přírody a v ní ponejvíce ochranu stromů v krajině, byl svaz přejmenován na Svaz českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (zkráceným názvem Svaz okrašlovací v Praze). Po vzniku Československé republiky se svaz přeměnil na Svaz československých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Praze. Svaz vydával od roku 1904 až do začátku padesátých let časopis „Krása našeho domova“. V činnosti tohoto svazu se angažovala řada významných osobností např. J. Emler, prof. J. U. Jarník, prof. K. Domin, arch. J. Kumpán, Jar. Nauman, ze

spisovatelů a umělců např. A. Jirásek, S. Čech, K. Klostermann, a.j. (Reš, Sůrová, 2008).

V tomto období publikoval významný lesník Jan Evangelista Chadt Ševětínský. Ten patřil mezi nejplodnější spisovatele v českém lesnickém písemnictví koncem 19. a počátkem 20. století. V roce 1895 vydal první dějepisný obraz českého lesnictví pod názvem „Dějiny lesů v Čechách“. V letech 1895 – 1913 následovaly dílčí spisy a přípravné dějepisné články ze všech oborů našeho lesnictví, jež pak autor souborně shrnul ve svém životním díle „Dějiny lesů a lesnictví“, vydané nákladem autora v Písku roku 1913, čítající 1121 stran. Autor v něm s láskou a nadšením uložil své bádání o dějinách našich lesů a lesnictví v českých zemích. Každé jméno, každá řádka je doložena prameny a dílo je cenné i zajímavé nejen pro lesnické odborníky, nýbrž i pro kulturní historiky. Jan Evangelista Chadt – Ševětínský byl také první lesník, který poukázal na nešetrný vztah k význačným památným stromům, a proto se rozhodl sepsat jejich seznam ve své knize Staré památné stromy, aby podchytil a zachoval vzpomínku na ně. Knihu napsal v roce 1908 a zaznamenal v ní 165 památných stromů (Hrušková et al. 2003).

V letech 1918 – 1922 publikoval Rudolf Maximovič, pozdější generální konservátor ochrany přírody, soupis významných stromů, alejí, porostů a keřů hejtmanství čáslavského. V roce 1940 byla Svazem pro okrašlování a ochranu domoviny v republice Československé zahájena revize starých seznamů a zpracování nového Soupisu našich starých a památných stromů. Jako první vyšel v plánované řadě v roce 1940 první svazek díla Františka Hrobaře – „Staré a památné stromy na Rychnovsku nad Kněžnou“. Druhý díl této edice od téhož autora s názvem „Památné stromy na Žambersku, Králicku a Rokytnicku v Orlických horách“ vyšel až v roce 1949. Tyto soupisy poskytují mnoho informací o význačných stromech v těchto oblastech a zaslouží i dnes podrobné zhodnocení. V letech 1941 – 1956 byl spolupracovníky ochrany přírody (především konservátory) prováděn „Soupis památných neb význačných stromů, stromořadí a porostů“ na dotaznících „B“. Bohužel se těchto dotazníků dodnes dochovalo jen málo.

Po přijetí zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody byly památné stromy vyhlášovány jako chráněné přírodní výtvořy nebo chráněné přírodní památky. Soupisy prováděla tehdejší krajská střediska státní památkové péče a ochrany přírody. Soupisy byly dost nejednotné, každé středisko používalo svůj formulář. Tyto soupisy se staly zdrojem informací o dříve vyhlášených památných stromech pro

ústřední seznam ochrany přírody (Reš, Sůrová, 2008). Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, definoval samostatnou kategorii památných stromů a nově upravil kompetence orgánů ochrany přírody. Podrobnosti upravila vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb. a č. 60/2008 Sb..

Obr. č. 1 *Kotelská lípa (Kotel u Českého Dubu, okres Liberec)*

Vypravuje se, že je tomu už mnoho let, kdy si vyšli malí žáčkové i s panem učitelem na výlet za vesnici a zastihl je liják a krupobití – a tak se schovali do dutiny velikánské lípy, která rostla na okraji vesnice. Do dutiny se namačkalo všech 30 dětí, pana učitele už museli zachránit jen husté lipové větve (Hrušková, Turek, 1999).

4. Význam a funkce dřevin rostoucích mimo les

4.1 Pojem zeleň rostoucí mimo les

Obecný, velmi široký i těžko zcela přesně vymežitelný pojem „zeleň“ chápou zástupci různých a často i vzájemně blízkých profesí velmi diferencovaně. Pod tento pojem se zahrnuje jak zeleň původní (přirozená i chráněná), tak také zeleň člověkem záměrně vysazovaná. Patří sem například ojedinelé stromy, skupiny stromů a keřů, roztroušené remízky, aleje, souvislé i nesouvislé zatravněvané plochy, parky a zahrady, ale také i lesní a užitkové porosty (Kavka, Šindelářová, 1978).

První skupinou je zeleň volné krajiny. Volnou krajinou rozumíme území mimo sídelní útvary, tj. prostor ponejvíce zemědělsky, lesnicky, avšak i jinak hospodářsky využívaný. Pro veškeré porosty dřevin, existující ve volné krajině, a také pro trvalé travní porosty se vžilo obecné pojmenování zeleň, resp. trvalá zeleň. Do této kategorie patří jednak lesy, ovocné sady, vinice, chmelnice a zahrady situované vně intravilánů sídel, jednak louky a pastviny a tzv. rozptýlená zeleň (Kolařík, 2003). Rozptýlená zeleň patří ke krajinným prvkům, jejichž význam se v poslední době zdůrazňuje v mnoha krajinářsko-ekologických, urbanistických a jim podobných pracích. Patří sem především jednotlivé stromy a jejich skupiny, keřové porosty, remízky, stromořadí, doprovodná zeleň vodních ploch a vodních toků, zeleň podél komunikací, porosty dřevin na mezích i na plochách nevhodných k hospodářskému využití. Jde o přírodní prvky v krajině zachované nebo založené člověkem. Mají různý původ. Jsou to především zbytky zatlačovaných lesů, které se dosud spontánně udržely v krajině buď na hospodářsky těžko využitelných místech, nebo dřevinné druhy, které odolaly různým způsobům poškození, druhy náhodně zavlečené a trpěné, tedy rozmanitá regresivní a progresivní stadia sukcese k lesu, dále pak jednotlivé stromy či skupiny z různých důvodů člověkem uměle vysazené (Kavka, Šindelářová, 1978). Ve starší literatuře můžeme pro takovéto porosty nalézt označení roztroušený les, nelesní nebo mimolesní, rozvinutá, mozaikovitá či vysoká zeleň. V novější literatuře se lze také setkat s termínem dřevinné vegetační prvky, které jsou blíže specifikovány jako např. solitérní strom, skupina, stromořadí, porost. V teorii a projektech územních systémů ekologické stability jsou zmiňované porosty

obecně vesměs označovány jako interakční prvky. Všechny uvedené termíny pro rozptýlenou zeleň se v podstatě obsahově kryjí s pojmem, který používá současně platná legislativa – zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a jeho prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb., a sice dřevina rostoucí mimo les. Názvem dřevina rostoucí mimo les zákon míní stromy či keře rostoucí jednotlivě nebo ve skupinách ve volné krajině i v sídelních útvarech na pozemcích mimo lesní půdní fond (§ 3 odst. 1 písm. g, zákona o ochraně přírody a krajiny). Jak vyplývá z definice, právní norma ošetřuje problematiku ochrany dřevin rostoucích mimo les nejen ve volné krajině, ale také v sídlech (Kolařík, 2003).

Druhou skupinou tvoří rozsáhlejší a složitější účelové výsadby. Jsou to například historické zahrady a parky, sadovnické úpravy veřejných rekreačních ploch, příměstské lázeňské parky, ovocné sady, zahrádky rekreačních chat, ochranné výsadby kolem zemědělských a průmyslových závodů, porosty vysazované při rekultivacích výsypek, odvalů, skládek nebo zakládáné na vytěžených plochách, výsadby podél dálnic.

Městská zeleň (sídelní zeleň) je termín, který se užívá v případech, kdy pojem „rozptýlená zeleň“ nebo „zeleň volné krajiny“ nevystihuje výsadby zeleně v souvislosti se sídlištěm (intravilánem), zejména městem. Patří sem kromě parků, zahrad a uličních stromořadí v sídlištích i trávnické plochy a veškeré zahradnické výsadby včetně květin (Kavka, Šindelářová, 1978).

4.2 Ekologické nároky dřevin na prostředí

Ve volné krajině, ale převážně ve městech se setkáváme s různými druhy a kultivary stromů, které pocházejí z různých stanovišť lišících se klimatickými, půdními podmínkami. Ekologické nároky těchto rostlin, stejně jako jejich vlastnosti, jsou tudíž značně diferencované (příloha 1). Kromě toho se vysazují kříženci i záměrně vypěstované kultivary, které se zpravidla mohou lišit také nároky i vlastnostmi ve srovnání s výchozím druhem.

Uvažujeme-li o přizpůsobivosti stromu k daným ekologickým podmínkám, je třeba uvážit jeho nároky i vlastnosti komplexně. Časem může pouze jedna vlastnost rozhodovat o malé přizpůsobivosti jednoho druhu. Jednotliví činitelé prostředí se mohou též navzájem zastupovat nebo doplňovat. Znalosti nároků a biologických vlastností dřevin jsou nezbytné pro zakládání porostů a provádění základních kroků při ošetřování.

S ohledem na nároky na světlo rozlišujeme dřeviny stínomilné, s nízkými požadavky na světlo, a druhy světlomilné. Stínomilné stromy se vyznačují korunami s hustým olistěním a jsou vhodné k osazování zastíněných míst apod. Stromy světlomilné, například modřín, topoly, borovice a břízy se vyznačují korunami s řídkým větvením i olistěním, přičemž listí je rozloženo hlavně na vnějších částech koruny. Dokonce pouze částečné zastínění takových korun může vést k jejich deformování a urychluje odumírání větví.

Požadavky na teplotu jsou ve značném stupni spojeny s nároky na světlo. Mezi nejméně náročné dřeviny, odolávající bez vážných újem jarním mrazíkům, patří javor stříbrný, borovice lesní, topol osika či jeřáb ptačí.

Vlhkost vzduchu je jedním z činitelů, které převážně ve městech omezují pěstování některých dřevin. Stromy s nízkými požadavky na vlhkost vzduchu, jako je např. javor babyka, některé topoly a akát snášejí městské podmínky značně lépe. Stromy oceánského klimatu, např. jedle a buk, kladou na vlhkost vzduchu větší nároky než dřeviny kontinentálního klimatu (borovice, bříza). Stromy, které se vyznačují silnou kutikulární transpirací, např. jedle bělokorá, nejsou schopny svoji transpiraci snížit uzavíráním průduchů. Proto jsou tyto druhy charakterizovány vysokými požadavky na vlhkost. Nízká vlhkost vzduchu je činitelem, který omezuje například výskyt borovice limby v městech, přestože tento druh je poměrně málo citlivý na znečištění ovzduší.

Mezi dřevinami lze pozorovat diferenciaci v citlivosti na znečištění ovzduší. V městských podmínkách zařazujeme mezi nejčastěji se vyskytující nečistoty např. oxidy síry, oxidy dusíku, kyselá uhličitany i sloučeniny olova. Kromě toho, v závislosti na druhu průmyslových závodů v určitém městě či oblasti, přibývají ještě četné jiné fyto toxické nečistoty. Citlivost dřevin závisí rovněž na celkovém zdravotním stavu stromu. Kromě toho se působení jednotlivých znečišťujících složek umocňuje, jestliže je současně spojeno s výskytem jiných škodlivých činitelů. Citlivost rostlin na znečištěný vzduch je relativní, záleží na druhu nečistot, na koncentraci působících látek, na vývojovém stadiu rostliny i na ostatních podmínkách prostředí.

Půda se svými fyzikálními i chemickými vlastnostmi často výrazně liší, pokud srovnáváme půdu ve volné přírodě a ve městě. Ve městech se často setkáváme místo s půdou s navážkami. Reakce těchto substrátů je silně zásaditá ($\text{pH} = 8$), avšak optimální pH pro většinu stromů kolísá v rozmezí $\text{pH} = 5,5 - 7$ (Bartosiewicz,

Siewniak, 1980). Mechanická skladba půdy, tedy její textura, struktura a pórovitost jsou rozhodující při přísunu vody a živin do kořenů rostlin. Příznivě dřeviny naopak působí na tvorbu půdy, především co se týká obohacování půdy o minerální látky. Listy většiny našich listnáčů obsahují dostatečně množství kationů vápníku, hořčíku a draslíku, jimiž mohou horní vrstvu půdy obohacovat. Naopak jehličnaté dřeviny mají malý obsah jmenovaných kationů a díky obsahu pryskyřic a kyselin naopak půdy okyselují. Ve městech však dochází k úkladu spadu aniž by došlo k rozkladu a obohacení půdy o živiny (Slavíková, 1986). Nedostatek minerálů v půdě se může projevovat menšími listy, řídkým olistěním či chlorózou, z pravidla tomu předchází zpomalený růst dřevin. Problém výživy často více souvisí s ostatními faktory – zhutněním půdy, nedostatečným provzdušněním, suchou nebo zamokřenou půdou, působení patogenů či poškozením herbicidy. Většina těchto faktorů ovlivňuje růst a zdravotní stav stromů více než obsah minerálů v půdě. Pokud je však jednoznačné, že dřeviny vyrůstají na chudých půdách s omezeným přísunem živin, je situaci možné řešit přiměřeným hnojením. To může povzbudit růst mladých dřevin a pomoci v péči o stromy. Přílišné hnojení však může vést ke snížení odolnosti proti škůdcům a chorobám (Hagen, 2000).

Nedostatečná vlhkost půd je obecným jevem ve městech. Vyplyvá to především z povrchového odvádění dešťové vody. Stromy v městských podmínkách často kladou požadavky na doplnění deficitu vody zaléváním. Mnoho stromů následkem příliš velkých nároků na vlhkost se do měst nehodí.

Obsah vzduchu v půdě je důležitým činitelem. Následkem zpevnování povrchu, ušlapávání, dusání nebo zatravňování jsou možnosti provzdušňování půdy omezené. Plyn se hromadí v koncentracích, které jsou pro kořeny škodlivé. Je to například oxid uhličitý, který je již v 10% koncentraci škodlivý a v 30 – 50% koncentraci je pro kořeny silně toxický. V určitých podmínkách se může také nahromadit metan, např. následkem hnilobných procesů bez přítomnosti kyslíku. V průběhu hnilobných procesů se za nepřítomnosti kyslíku vytváří také sirovodík a amoniak. Amoniak se může rovněž uvolňovat po hnojení dusíkem v podobě močoviny nebo amonických solí, k čemuž dochází právě v podmínkách existujících pod nepropustnými zpevněnými povrchy. Kořeny rostlin vylučují hlavně kyselinu uhličitou a v případě deficitu kyslíku i jiné toxické kyseliny, jako mravenčí, šťavelovou nebo octovou. Při deficitu kyslíku se tudíž zmenšuje asimilovatelnost mnoha výživných složek, například vápníku, manganu a železa, čehož bezprostřední

příčinou je změna reakce půdy. K normálnímu rozvoji potřebují kořeny stromů větší obsah kyslíku k půdním vzduchu a to kolem 10% (Bartosiewicz, Siewniak, 1980).

4.3 Výskyt zeleně rostoucí mimo lesní porost

Volně rostoucí dřeviny se u nás vyskytují jednotlivě, nebo v menších skupinách. V nížinách a někde i v pahorkatinách to jsou hlavně lípy, topoly, břízy a duby, řidčeji plané hrušně a javory, v podhůří jeřáby a borovice. Pro horské oblasti je typický smrk a modřín. Tyto stromy bývají v krajině i orientačním bodem. Poměrně často se vyskytují na pastvinách, či podél cest.

Ještě častěji nacházíme menší skupiny jako doplněk božích muk a kapliček, a to buď v seskupení stejných druhů nebo druhů odlišných i v kombinaci stromu a keře (např. borovice nebo modřín se šípkovou růží nebo trnkou). Takovéto skupiny se na mnoha místech zachovávají i v současné době, neboť většinou jsou umístěny tam, kde nebrání při obhospodařování pozemků. Jinak je tomu ale s četnými keřovými porosty, které byly charakteristickým doplňkem mezí a zmizely společně s rozšiřováním a scelováním zemědělských pozemků.

V minulých letech docházelo v některých oblastech ve velkém rozsahu k zakládání větrolamů. V některých oblastech jižní Moravy a nížinách Slovenska byla existence větrolamů oprávněná. V mnoha případech však jejich šablonovité umístění a vysazování v dlouhých liniích bez ohledu na reliéf krajiny bylo nesprávné. Někdy došlo k vysazování na úrodných polích a stromy a keře tak překážely v obdělávání půdy, nevhodné výsadby často přispívaly k šíření plevelů, jinde vznikalo nebezpečí mrazových kotlin. Postupem času docházelo k rušení nevhodně založených větrolamů.

Velmi výrazným prvkem v krajině jsou i zelené hradby stromů a keřů. V lukách to bývají břehové porosty podél toků, struk či náhonů. Dobře se v otevřené krajině uplatňují i stromové aleje. Zeleň v našich krajinách zaujímá i zeleň nízká, tedy louky, trávníky (Kavka, Šindelářová, 1978).

4.3.1 Vegetační doprovod komunikací

Naše území značně ovlivňuje poměrně hustá komunikační síť. Pokud jsou silnice dobře začleněny do krajiny, jsou spolu s doprovodnou zelení důležitým výtvarným prvkem, zvláště jsou-li provázeny mohutnými alejemi starých lip, jírovců, topolů, ve vyšších polohách alejemi jeřábů, bříz nebo modřínů. Zeleň doprovázející komunikace nebývá vždy shodně hodnocena. Tento problém bývá často předmětem výzkumu, převážně v otázce snížení možnosti vzniku dopravních nehod.

Tradičně hodnotný vegetační doprovod komunikací, který donedávna byl svým způsobem v porovnání s mnoha jinými zeměmi zcela mimořádný, je velmi významným historickým dědictvím. Rychlý hospodářský vývoj se však v průběhu let dostává do rozporu s těmito tradičními formami zeleně a vyžaduje jejich rozsáhlou přestavbu. Kromě toho, že je třeba zřizovat silnice nové, musí se i některé dosavadní silnice rozšiřovat, nepřehledné úseky napřimovat. Důsledkem to je obvykle kácení doprovodné zeleně. V mnoha případech nejsou výkopy a násypy nových silnic ani zahrnovány, a tím méně osazovány, takže silnice i po několika letech působí v krajině jako otevřená rána.

Při osazování silnic je důležité, aby údržba porostů byla co nejméně náročná. Vhodné je skupinové osázení, umožňující průhledy do krajiny. Zeleň na úsecích silnic a v blízkosti měst by se měla navrhopvat na způsob drobné parkové úpravy. Při výběru dřevin se uplatňují hlediska odolnosti vůči extrémním teplotám, suchu, větru, mrazu a výfukovým plynům, sklon k hustému větvení, pozdní opad listí, vyrovnaný nižší vzrůst, odolnost vůči solení. Používají se především listnaté dřeviny. Liniová nebo také doprovodná zeleň je ke komunikacím vysazována za plněním mnoha technických účelů a významů. Zeleň napomáhá k zabezpečení a zpevnění svahů, ochraně proti erozi, využití k částečnému odvodnění na podmáčených půdách, či optickému vedení komunikace, ochraně před oslněním a nárazům větru. Z hlediska hygienického dochází vlivem zeleně ke zlepšení silničního mikroklimatu, zmírnění prašnosti, hlučnosti a snížení množství smogu. Doprovodná zeleň plní nezastupitelný estetický význam a význam biologický, jako ochrana současného stavu okolní přírody (Kavka, Šindelářová, 1978).

4.3.2 Zeleň vodních toků

Vodní toky se v krajině mohou vyskytovat jako přirozeně meandrující, které jsou obyčejně doprovázeny zelení, nebo jako regulované, kde je doprovodná zeleň k vidění jen zřídka. Nejčastějšími dřevinami rostoucími na břehu řek jsou olše, topoly a vrby. Zeleň podél toků zpevňuje břehy a zabraňuje jejich podmílání a erozi. Neregulované potoky a řeky jsou obyčejně doprovázeny na březích zelení již přirozeně, čímž vznikají velmi cenné krajinářské obrazy. V mnoha případech jsou i přirozenými větrolamy.

4.3.3 Polní lesíky, remízky

Snaha o zachování, popřípadě náhradní založení těchto stromových a keřových porostů různé rozlohy v zemědělské krajině je jedním z vážných úkolů ochrany a tvorby krajiny. Nejde jen o vytvoření dobrých podmínek pro ptactvo a drobnou zvěř, ale existence těchto porostů znamená většinou i zvýšení druhové pestrosti oblasti. Zvláště významné jsou v krajinách, kde lesnatost klesá pod 20%, hlavně v nížinách a na úpatí pahorkatin. Mohou mít i přímý význam z hlediska produkce dříví, či získávání léčivých rostlin (Kavka, Šindelářová, 1978).

V zákoně o myslivosti č: 499/2001 Sb., je v § 11 odst. 1 zmíněna povinnost uživatelů honiteb, kteří mají pečovat o zakládání remízků a jiných vhodných úkrytů pro zvěř.

4.3.4 Zeleň průmyslových zón

Tento typ zeleně lze v zásadě rozčlenit na zeleň vnější, která obklopuje a izoluje vlastní výrobní haly a na zeleň vnitřní, jejímž účelem je zlepšení pracovních podmínek zaměstnanců. Účel vnější zeleně je jednak zapojit průmyslové stavby do okolní krajiny, jednak zamezit pronikání hluku, prašných částic a plynných exhalátů do okolního často obytného prostředí. Výsadby však mohou také chránit podniky před škodlivými vnějšími vlivy. Mají charakter veřejné zeleně, přičemž využití je omezeno. Mohou vytvářet i protipožární zábrany, nebo mají přímý hospodářský význam. Kompozičně mohou výsadby zeleně pokračovat do krajiny stromořadím, vegetací kolem toků, komunikací a ostatními typy zeleně v krajině. Zeleň kolem průmyslových areálů se vysazuje v tzv. pásmech hygienické ochrany. Vnitřní zeleň zaujímá v mnoha případech poměrně velké plochy. Kromě toho, že změkčuje

přílišnou strohost technických závodů a staveb, chrání jednotlivé výroby před škodlivými vlivy a zabráňuje přílišnému provětrávání. Uspořádání porostů závisí na rozmístění budov a charakteru výroby, které rozhodují o vedení cest, ramp apod. Rozdělení zeleně nesmí překážet provozu ani přehlednosti.

Volba rostlin je omezená na druhy a odrůdy odolné. U dřevin jde o druhy s listy lesklými a kožovitými nebo takové, jejichž listy mají tlustou voskovou vrstvu, jsou ojíněné nebo chlupaté. Vysazované stromky mají být alespoň tak velké, jako při vysazování do alejí (Kavka, Šindelářová, 1978).

4.3.5 Městská zeleň

Podle funkce a využívání zelených ploch se městská zeleň rozlišuje na veřejnou, k níž se počítá veřejně přístupné parky, sadovnický upravená náměstí a veřejná prostranství i stromořadí v ulicích, a zeleň vyhrazenou, tj. zeleň v obytných okresech, u individuální zástavby, zahrady u škol a školek, zeleň sportovišť, koupališť, u léčebných ústavů, na hřbitovech, botanické a zoologické zahrady aj.

Parky v našich obcích mívají různý charakter. Někdy to jsou staré zámecké parky, dříve soukromé a nyní zveřejněné, jindy parky nově založené, tak i parky obecní, komunální.

Staré zámecké parky byly zakládány v různých dobách, a to buď parky pravidelně geometricky členěné (francouzské), nebo novější, volně řešené parky krajinářské či anglické. Mnohé objekty nebo jejich části geometrického stylu byly v pozdějších dobách přeměněny na parky volně řešené, přírodní, nepravidelné. Oba objekty se využívají jako parky veřejné jen s tím rozdílem, že úprava parků geometrických neposkytuje takové možnosti využití jako přírodní parky, které také bývají obvykle větší. Obecní parky na vesnicích bývají často menší, někdy to jsou pouze jen ozeleněné návsi nebo vysazené stromy jako doplněk význačné stavby, protože dostatek zeleně je zde zajištěn bohatou zelení v sousedství obce, zahradami, ovocnými sady, lesy. Jinak je tomu ve větších městech. Tam, i když je park nebo několik takových větších objektů, musí se většinou zelené plochy nově zřizovat. Celková výměra zeleně na území sídliště by měla být rozvržena tak, aby jednotlivé plochy byly snadno dostupné pro všechny obyvatele.

Důležitou složkou parků je jejich vybavenost, komunikační prvky, architektonické doplňky, pergoly, vyhlídkové terasy, odpočívadla, plastická výzdoba aj. Hlavní složkou parkových ploch však musí být zeleň. Dostatečně rozlehlé plochy

trávníků bývají doprovázeny stromy, které tvoří nejen dekoraci stavebních objektů a architektonických doplňků, ale poskytují nebo by měly poskytovat i dostatek stinných ploch při zachování správného střídání světla a stínu nejen po stránce estetické, ale i pro rekreaci. Druhy vysazené v parku by měly odpovídat daným klimatickým a půdním podmínkám, tedy druhy domácí a takové, které snesou nepříznivé podmínky prostředí. Doplňkem vysoké zeleně by měly být na vhodných místech vysazené dřeviny, které přispívají jednak ke zvýšení ochrany proti prachu, hluku a kouři, jednak ke zmírnění kontrastu mezi zelení vysokou a nízkou (Kavka, Šindelářová, 1978).

Alej ve městě tvoří urbanistickou páteř města, zvýrazňuje a kultivuje komunikaci. Sceluje a oživuje uliční formu, zvláště v úsecích vzhledově odpudivé či pouze fádňi zástavby. Je obdobou architektonické kolonády vytvářející vznešený špalír, triumfální trasy, je ji možno chápat jako enfiládu (sled prostorů), protože umožňuje při dostatečně širokém sponu vnímat prostory po stranách. Dominanty, pokud jsou na ně takové komunikace orientovány, tím spíše vyniknou. Alej je možné považovat i za biologický koridor, pokud spojuje izolované přírodní lokality (Hytša et al. 2007). Ve městech přispívají stromořadí vedle své funkce estetické i ke zlepšení bioklimatických podmínek, k ochraně proti hluku a k zpříjemnění procházek. Zatímco v krajině se mají vysazovat do alejí především druhy domácí a zdomácnělé, jsou pro uliční stromořadí, zvláště ve velkoměstech a v městech průmyslových, často vhodnější druhy cizokrajné. Ty se však musí volit nejen z hlediska půdních vlastností, ale i s ohledem na znečištěné ovzduší či zasolení a hlavně tak, aby svými rozměry odpovídaly šířce ulic (Kavka, Šindelářová, 1978).

4.4 Význam dřevin rostoucích mimo les

Stromy a keře se výrazně podílejí na tvorbě charakteru území. Jsou nezbytnou součástí mnoha procesů probíhajících v krajině a úzce navazují na řadu přírodních i antropických prvků v území. Vytvářejí s nimi úzce propojený polyfunkční celek zformovaný především kulturním vývojem, způsobem využívání a přírodními podmínkami. Dřeviny představují charakteristickou součást krajinné struktury, která vznikala v souvislosti se způsobem dlouhodobého využívání území. Spoluvytvářejí obraz konkrétního území, ovlivňují mikroklimatický režim, hygienické podmínky, obyvatelnost a rekreační hodnotu území, stejně jako jeho biologickou i estetickou úroveň. Ovlivňují podmínky vedoucí k vodní i větrné erozi (Kolařík, 2003).

4.4.1 Význam stromů pro hmyz

Staré stromy jsou důležité nejen pro svůj estetický a krajinotvorný význam, ale také jako útočiště vzácných a chráněných druhů hmyzu. Pro přežití těchto druhů jsou přitom nejdůležitější stromy s dutinami, částečně proschlé nebo dokonce mrtvé. Právě tyto stromy se však často kácují, většinou s poukazem na jejich špatný zdravotní stav. Přitom se zapomíná na to, že ohrožené druhy hmyzu se staly ohroženými právě proto, že v krajině chybí stromy, v nichž se vyvíjejí jejich larvy.

Pro přežití druhů vázaných na staré stromy je nutné chránit zejména naše původní druhy dřevin. Nejvíce vzácných druhů hmyzu se zřejmě vyvíjí ve starých dubech, ale důležité je zachovat v krajině všechny druhy našich dřevin. Zvláštní význam mají především solitérní stromy, které jsou dobře osluněné. Pokud je to možné, je nejlepší takové stromy ponechat na místě i v případě, že jsou již suché a mrtvé. V každé fázi stárnutí a odumírání stromu se na něm totiž vyskytuje jiné společenstvo hmyzu, ale i dalších organismů.

Mnohé zvláště chráněné druhy brouků se vyvíjejí uvnitř stromů i v městských a zámeckých parcích, lesoparcích či ve starých sadech. Zde často dochází pod záminkou rekonstrukce k vykácení starých a dutých stromů. Stromy, které se místo pokácených vysazují, je pak během několika následujících desetiletí nemohou nahradit. Vysazování mladých stromků na těchto místech je ale samozřejmě nutné, aby jimi byly staré stromy postupně nahrazeny.

Některé vzácné druhy brouků (krasci, tesařici) se vyvíjejí také na ovocných stromech, řada z nich na rozhraní uschlého a zdravého dřeva. Takováto místa se bohužel často ze stromu odstraňují, aby se prodloužila životnost stromu. Na místech, kde se takové druhy vyskytují, je proto vhodné alespoň část stromů ponechat přirozenému vývoji a nijak do nich nezasahovat. Na ovocných dřevinách se také vyskytují housenky motýlů, které se živí jejich listím. V české republice jsou mezi nimi dva zvláště chráněné druhy, a to silně ohrožený martináč hrušňový a ohrožený otakárek ovocný. Oba druhy u nás žijí spíše v teplejších oblastech.

Mezi zvláště chráněné druhy brouků, které se vyvíjejí ve dřevě či trouchu stromů patří např. páchník hnědý, tesařík obrovský, zdobenec zelenavý, zdobenec skrvnitý, nosorožík kapucínek, roháč obecný nebo zlatohlávek skvostný (Matějková et al. 2009).

4.4.2 Význam doupných stromů pro obratlovce

Při dnešní lesnické a sadařské praxi nemají staré doupné stromy mnoho prostoru. Tyto hospodářsky bezcenné stromy jsou však v ekosystému takřka nenahraditelné. Vedle různých povětrnostních činitelů se na jejich vzniku podílejí i datlovití ptáci, např. datel černý, žluvy nebo strakapoud velký.

Stromové dutiny se stávají domovem řady druhů živočichů, kteří pomáhají při biologické ochraně okolních lesních i polních kultur. Z nich můžeme jmenovat např. různé druhy sýkor (koňadra, modřinka, parukářka), lejsky, některé druhy netopýrů (rezavý, stromový, parkový, vodní, velkoduchý) nebo sovy (puštík obecný). Tito živočichové jsou často významnými regulátory hmyzu či drobných hlodavců. Dutiny jsou pro ně místa rozmnožování nebo úkrytu.

Na dutiny jsou také vázány některé velice vzácné druhy ptáků. Patří mezi ně např. dudek chocholatý, krutihlav obecný, holub doupňák nebo kavka obecná. U těchto druhů přitom platí, že úbytek doupných stromů je i jedinou z příčin snižování jejich počtu v České republice.

Dutiny stromů využívají k úkrytu také někteří stromoví savci. Patří mezi ně i chránění živočichové, jako jsou všechny druhy našich plchů nebo veverka obecná (Hytřha et al. 2007).

4.4.3 Význam památných stromů v krajině

Památné stromy patří mezi významné prvky kulturní krajiny, jsou součástí krajinné zeleně. Památné stromy v krajině plní všechny obecné funkce krajinné zeleně: ekologické, zdravotně rekreační, stabilizační a estetické. Památné stromy vytvářejí významné krajinné dominanty, působí svou mohutností, dlouhověkostí, rozložitostí koruny, často netypickým tvarem kmene. Na svém stanovišti mají často význam historický, váží se k nim historické události či smyšlené pověsti, které se předávají z generace na generaci. Řada stromů připomíná také např. konec nevolnictví, konec válek, vznik Československé republiky, rok 1968, nebo návštěvu významných státníků či vědců atd. (Němec, 2003).

4.5 Funkce dřevin rostoucích mimo les

Funkčnost dřevin a jejich porostů závisí zejména na jejich umístění a prostorovému uspořádání v území, druhové a věkové skladbě, výškové struktuře, kvalitě i množství. Pro rozlišení úlohy jednotlivých stromů i porostů v kulturní krajině, připadá podle Kolaříka (2003) členění funkcí do tří úrovní, a to primární, sekundární a terciární. Primární (prioritní) funkce je funkce, jejíž potřeba vedla k umístění konkrétního porostu a byla rozhodující pro návrh opatření v určité lokalitě. V řadě případů dochází k souběhu funkčních požadavků na konkrétním místě, který řeší sekundární funkce, tj. soubor dalších požadavků., k nimž bylo přihlédnuto při stanovení parametrů porostů na téže lokalitě. Třetí úroveň působení tvoří terciární funkce, komplex pozitivních účinků, kterými působí prvky vegetace na své okolí bez cílevědomého zásahu člověka (např. produkce kyslíku, absorpce oxidu uhličitého, absorpce hluku a vibrací, ovlivnění psychického a psychosomatického vlivu obyvatel, protierozní účinek, estetický účinek a mnoho dalších). Tyto dílčí úrovně funkcí se skládají v konečný efekt porostu pro zájmové území i člověka. Tento autor člení funkce dřevin do následujících skupin: biologická, meliorační, izolační, asanační, kulturní, estetická, naučná, rekreační a produkční. Naproti tomu Kavka, Šindelářová (1978) rozeznávají tyto funkce zeleně: vodohospodářská a půdoochranná, schopnost zeleně modifikovat mikroklima a mezoklima okolního prostředí, esteticko-krajinotvorná, bio-homeostatická, zdravotně hygienická, asanačně rekultivační, produkční a funkce zeleně jako indikátora znečištěného, zdravotně závadného ovzduší. V zásadě dochází ke vzájemnému prolínání jednotlivě uvedených funkcí dřevin. Dále v textu budou uvedeny funkce podle Kavky, Šindelářové (1978) s doplněním poznatků Kolaříka (2003) a případně jiných autorů.

4.5.1 Funkce vodohospodářská a půdoochranná

Význačnou funkci vodní (hydričnou) vykazují především lesy a rozsáhlejší výsadby dřevin. Vlastnosti dřevinného porostu způsobují podstatné změny v oběhu vody v porovnání s půdou holou nebo pokrytou jinými rostlinnými společenstvy. Jde hlavně o příznivý vliv na fázi přechodu atmosférických srážek z ovzduší do půdy, jehož výsledkem je přeměna povrchového odtoku v odtok podzemní nebo podpovrchový. Přitom se uplatňují jak nadzemní části porostu, zpomalující a snižující množství vody dopadající k půdě, tak i podzemní části, zlepšující zásakové

podmínky půd. Lesní porosty snižují rozkolísanost odtoků a vylučují všechny formy vodní eroze půdy. Vyloučením vodní eroze je zaručena tvorba a ochrana kvalitních vodních zdrojů.

Kvalitní hydrická účinnost spočívá ve vlivu lesa na množství vody, které se v lesních porostech akumuluje pro odtok. Jde v podstatě o vzájemné vazby složek příjmových (atmosférických srážek) a výdajových (intercepce, transpirace a výpar z půdy), závisících na souboru faktorů porostních a vnějšího prostředí. Hydrické vlivy lesů nelze ztotožňovat s vodohospodářskými funkcemi. O vodohospodářské funkci lze mluvit tehdy, když se začnou účinky lesů na jednotlivé složky koloběhu vody záměrně uzpůsobovat a využívat.

Také pásy dřevin tvoří určitou bariéru pro volný pohyb vody v krajině. Totéž platí i o půdní hmotě. Pásy vysoké zeleně mohou převést určitou část nadměrných povrchových odtoků z agrosystému do půdy (infiltrační pásy), zadržet část erodované hmoty (sedimentační, kolmační pásy), popřípadě i zachytit a inaktivovat bez zjevných škod i určitou část biocidních látek nebo jiných civilizačních produktů znečišťujících ovzduší, přemísťovaných vodou a půdními částicemi. Výsadby dřevin se dobře uplatňují také při zpevňování písků a osvědčily se i při ochraně proti lavinám. Významné jsou pásy vysoké zeleně při ochraně vodních nádrží.

4.5.2 Schopnost zeleně modifikovat mikroklima a mezoklima okolního prostředí

Díky této schopnosti dřevin dochází k regulaci radiačního režimu, teploty, pohybu, vlhkosti i chemického složení vzduchu a snižování jeho znečištění prachem.

Bylo zjištěno, že ve městech jsou průměrné roční teploty o 1 – 1,5 °C vyšší než v jejich okolí. To vyplývá z mnoha příčin, např. uvolňování velkého množství tepla v hospodářských procesech či ohřívání o odraz tepla z ulic a budov. Vysázením stromů a to již v šířce 50 – 100 m může způsobit snížení teploty a to až o 3,5 °C. Důvodem zvýšení teploty ve městech je také nedostatek vody. Jak je známo, vypařování se pohlcuje značné množství tepla z okolí a v případě nízké vlhkosti všech městských ploch je tento proces značně omezený. Proto i zde mají rostliny velký význam. Stromy potřebují ke svým životním procesům, hlavně k transpiraci, velké množství tepla. K vypaření 1 l vody je třeba 25,12 J (jeden velký strom uvolní v průběhu dne v procesu transpirace 600 l vody, k čemuž se tudíž spotřebuje 150124 J) (Bartosiewicz, Siewniak, 1980).

4.5.3 Funkce esteticko-krajinotvorná

Tato funkce zeleně je velmi významná a ničím nenahraditelná. Dřeviny se podílí na dotváření krajiny, umocňují její charakter. Využívají se ke zvýšení estetické kvality území, ke zvýraznění jeho přirozeného charakteru či odclonění nevhodně situovaných objektů a necitlivých zásahů do krajiny. Zvláště citlivě se zezeň volí pro lokality s vysokým pohybem obyvatel, pohledové horizonty, výrobní areály, hřbitovy, silnice, autobusové zastávky a jiné.

Každá dřevina je charakteristická svými plastickými znaky a to velikostí, tvarem, vnitřní strukturou, texturou a barvou. Plastické znaky mohou a nemusí být okrasné. Plastické znaky stromů rostoucích ve vhodných podmínkách, zdravých a dobře ošetřovaných, mají téměř vždy okrasný charakter.

4.5.4 Funkce bio-homeostatická

Bio-homeostatická funkce spočívá v podstatě ve vyrovnávání ekologických procesů v určitém geografickém prostoru, přispívá k posílení a stabilizaci ekologických vazeb v krajinném segmentu. Les i rozptýlená zezeň jsou reziduem biotické různorodosti, vytvářejí biotopy původním rostlinám a živočichům vytlačovaným z intenzivně exploatovaných ploch. Zvláště pak lesíky, remízky, břehové porosty apod. v ochuzené, velmi homogenizované krajině působí jako bio-stabilizační element a často se stává článkem územního systému ekologické stability, chráněným prvkem krajiny, či botanicky nebo zoologicky nejhodnotnější plochou území.

4.5.5 Funkce zdravotně hygienická

Kladný vliv dřevin na člověka se uplatňuje v několika směrech, a to z hlediska příznivé změny mikroklimatu, zvýšení rekreačního potenciálu území, schopnost kladně působit na psychiku člověka či přispívat k regeneraci jeho duševních sil.

Příznivý vliv porostů se uplatňuje i na nervovou soustavu, a to nejen přes zrakové vjemy, ale velký význam tu mají také fytoncidy. Schopnost vylučovat těkavé látky zvané fytoncidy má mnoho stromů. Působí často antisepticky nebo přímo léčivě, čehož se využívá v lázeňské léčbě. Z našich stromů patří k nejintenzivnějším

producentům borovice, jalovec, střemcha a bříza. Bylo zjištěno, že fytoncidy působí ničivě nebo brzdivě na bakterie, plísně a houby.

Rostliny mají také význam při zmírňování hluku. Intenzita hluku v ulicích měst často překračuje přípustné normy. Bylo zjištěno, že hustý pás zeleně šířky kolem 100 m snižuje intenzitu hluku zhruba o 16 dB. Snížení hluku rostlinami vyplývá z absorpce energie a jejího rozptýlení listy. Kromě toho mohou vhodně umístěné rostliny zamezit vzniku ozvěny (Bartosiewicz, Siewniak, 1980).

Dřeviny mají schopnost čistit vzduch od mikročástic všech velikostí. Listy se složitými tvary a velkým obsahem mají schopnost shromažďovat tyto částice nejefektivněji. Stromy pohlcují plyny především pomocí svých průduchů, které se dále rozptylují do mezibuněčných prostorů (Nowak et al. 2006).

4.5.6 Funkce asanačně rekultivační

Asanačně rekultivační funkce dřevin se využívá v místě skládek, výsypek, odkladišť, půdních sesuvů, kontaminovaných plocha na jiných místech, kde za přítomnosti většího počtu dřevin může docházet ke zlepšení negativních jevů vyvolaných daným územím. V rámci ozelenění ploch znehodnocených antropogenní činností dochází k úpravě mikroklimatu daného místa, zvýšení objemu vylučovaného kyslíku, vyrovnání teplotních extrémů či snížení eroze.

4.5.7 Funkce produkční

Rozptýlenou zeleň nelze podceňovat také z hlediska produkční funkce. Využívají se plody, dřevo, energetická hmota, proutí. Významné jsou plantáže vánočních stromků.

4.5.8 Funkce zeleně jako indikátoru znečištěného, zdravotně závadného ovzduší

Výsadby zeleně mohou zároveň sloužit jako indikátory kvality prostředí, popřípadě jeho znečištění. Jsou známy druhy citlivé a typicky reagující na určité druhy znečištění. Například pro indikaci ozónu slouží jabloň bobulovitá, tavolník slívolistý či pámelník bílý. Na zvýšený obsah chlóru reaguje vilín virginský, javor jasnolistý, jírovec maďal nebo ptačí zob. Za velmi dobré indikátory znečištěného ovzduší se považují jehličnaté dřeviny, zejména smrk a borovice. U těchto dřevin se

znečištěné ovzduší projevuje nekrózy jehličí, řidnutím korun či snížením přírůstu. Analýzou jehličí lze docílit průkaz znečištění ovzduší.

4.5.9 Funkce naučná

Naučná funkce dřevin přispívá již od školního věku k výchově estetiky, kultury a ochrany přírody. Pro zhmotnění dané problematiky se využívají plochy a objekty zprostředkující poznávání přírody a přírodních jevů. V současné době za iniciativy velkého množství ekologických spolků dochází ke vzniku a rozvoji naučných stezek, turistických cest skanzenů a výchovných ploch. Naučná funkce dřevin je podporována značným množstvím odborné literatury.

5. Legislativní úprava ochrany dřevin

Česká právní úprava ochrany stromů a keřů není v platném právu řešena jednotlivě v jednom právním předpisu. Je naopak roztržena do většího množství zákonných, popř. podzákonných norem, náležejících k několika časově dosti odlišným obdobím vývoje našeho právního řádu. Náleží jak do oblastí práva veřejného, tak i částečně práva soukromého.

Na veškeré nakládání s dřevinami se vždy vztahuje dvojí právní režim, a to soukromoprávní a veřejnoprávní. Strom je v právním slova smyslu součástí věci nemovité, tedy pozemku, na kterém roste. Je tedy předmětem vlastnického práva a s ním souvisejících vlastnických vztahů. Dále jde o prvek životního prostředí, plnící nezastupitelné mimoprodukční funkce. Z tohoto vymezení vyplývá, že právně je nakládání a ochrana stromů upravena jak v soukromém právu, tak i v právu veřejném. Oby dva tyto právní režimy, jakkoliv jsou do jisté míry samostatné, se značnou měrou ovlivňují, doplňují, překrývají a někdy mohou stát i proti sobě.

5.1 *Dřeviny z pohledu soukromého práva*

Občanský zákoník má ve svém vztahu ke dřevinám zejména ustanovení o sousedském právu a o náhradě škody (dřevo, plody). Mezi vlastníky nemovitostí bývají dosti časté spory o to, zda přítomností stromu obtěžuje jeden souseď nad míru přiměřenou poměrům ostatní susedy, mimo jiné zejména stíněním či prorůstáním kořenů (vymezeno § 127 občanského zákoníku). Přítomnost stromů v zástavbě je však běžným jevem a při průběžném ošetřování, by nemuselo k takovému obtěžování docházet. Příčinou těchto sporů bývají často narušené mezilidské vztahy, než samotná existence stromů. Posouzení těchto otázek přísluší výlučně soudu na základě podané žaloby některého ze susedů.

Jiná situace nastává v případě, když se souseď domáhá odvrácení škody, která mu zjevně hrozí (popř. již nastala), a to ve smyslu § 417 občanského zákoníku. Zde by se mohl domáhat u soudu, aby ten uložil druhému susedovi provést vhodné a přiměřené opatření (v krajním případě i pokácení stromu) k odvrácení hrozící škody. V tomto případě musí jít výlučně o vážné ohrožení, které se musí prokazovat znaleckými posudky (Damohorský, 1998).

5.2 Veřejnoprávní úprava ochrany dřevin

Právní úprava ochrany životního prostředí, tedy včetně dřevin, je zakotvena již v Zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Preambule Ústavy ČR vyjadřuje mimo jiné odhodlání střežit zděděné přírodní bohatství a v čl. 7 zavazuje stát povinností dbát o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. Konkrétní ústavní základy ochrany životního prostředí jsou zakotveny v Listině základních práv a svobod. Ta v čl. 35 uvádí, že každý má právo na příznivé životní prostředí, právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a že při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

Ochranou dřevin rostoucích mimo les se dále zabývá zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí a to v § 17. K dalším souvisejícím zákonům ve věci dřevin a jejich ochrany patří zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin, zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, a některé další právní předpisy.

Veřejnoprávní úpravu ochrany dřevin můžeme v zásadě dělit dle právního režimu pozemku (stanoviště), na němž dřeviny rostou, a to na ochranu dřevin rostoucích v lese, ochranu dřevin rostoucích mimo les a zvláštní právní režim ochrany.

5.2.1 Právní režim ochrany dřevin rostoucích v lese

Právní normou je v tomto případě zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a v zákoně č. 149/2003 Sb., o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování, a celá řada jejich prováděcích předpisů. Stromy a keře jsou tak zde chráněny v rámci lesního ekosystému.

5.2.2 Ochrana dřevin rostoucích mimo les

Pojem dřevina rostoucí mimo les je upraven v § 3 odst. 1 písm. g) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (dále jen zákon). Zákon provází vyhláška Ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen vyhláška). Ochrana dřevin je podle

zákonu založena na třech základních principech v § 7 až 9, a to princip ochrany, princip péče a povolovací princip.

Princip ochrany dřevin je ustanoven v § 7 odst. 1 zákona, který říká, že dřeviny jsou chráněny podle tohoto ustanovení před poškozováním a ničením, pokud se na ně nevztahuje ochrana přísnější (§ 46 a 48) nebo ochrana podle zvláštních předpisů. Prováděcí vyhláška pak v § 8 odst. 1 objasňuje pojem poškození a ničení dřevin. Je jím nedovolený zásah, který způsobí podstatné a trvalé snížení ekologických a estetických funkcí dřeviny nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření. Ne tedy každý zásah do integrity stromu je možné posoudit jako poškození dřeviny, nýbrž se musí jednat o zásah, který trvale a podstatně ovlivní funkce dřeviny (Miko et al. 2005).

Princip péče o dřeviny stanoví § 7 odst. 2 zákona, tedy péče o dřeviny, zejména jejich ošetřování a udržování je povinností vlastníků. Při výskytu nákazy dřevin epidemickými či jinými jejich vážnými chorobami, může orgán přírody uložit vlastníkům provedení nezbytných zásahů, včetně pokácení dřevin. Vlastníkem dřeviny je vlastník pozemku, na kterém dřevina roste. V zákoně však chybí nástroj, kterým by mohl orgán ochrany přírody plnění této povinnosti na vlastníkovu pozemku vynucovat. Smyslem tohoto ustanovení je zdůraznit, že vlastník pozemku nemůže v žádném případě požadovat zajištění péče o dřevinu po jiných subjektech, např. po obci či orgánu ochrany přírody.

Princip povolování kácení ustanovený v § 8 zákona bude podrobněji rozebrán v kapitole 4.

5.2.3 Speciální právní režim ochrany

Podle ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny jde od dřeviny ve zvláště chráněných územích, a to v části třetí, památné stromy podle § 46 a 47, zvláště chráněné druhy rostlin, tedy i dřevin v části páté a příloze vyhlášky a významné krajinné prvky podle § 4 a 6 zákona.

Dřeviny ve všech výše uvedených případech podléhají speciálnímu režimu ochrany a povolování zásahů do jejich vývoje. K udělení výjimek a podmínek ochrany je příslušný orgán ochrany přírody formou správního rozhodnutí. U základních podmínek ochrany zvláště chráněného území je to vláda, která tak činí formou usnesení (§ 43 odst. 1 zákona) (Balabán et al. 2005).

Podle prováděcí vyhlášky se za kriticky ohrožené dřeviny prohlašují např. muk český, lýkovec vonný, některé druhy vrb. Za silně ohrožené se prohlašuje bříza zakrslá, jalovec obecný nízký nebo tis červený a za ohrožené např. dřín obecný a dub pýřitý (šípák).

6. Kácení dřevin

Problematika kácení dřevin rostoucích mimo les je řešena zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“) a prováděcí vyhláškou MŽP č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška“). Během nedávné doby byla přijata novela zákona publikovaná ve sbírce zákonů pod č. 349/2009 Sb., s účinností od 1. 12. 2009. Vzápětí byla přijata další „opravná“ novela zákona, publikovaná ve sbírce zákonů pod č. 381/2009 Sb., s účinností od 2. 1. 2010 (Havelková, Landová, 2009).

6.1 *Kácení dřevin bez povolení orgánu ochrany přírody*

Kácení bez příslušného povolení orgánu ochrany přírody upravuje § 8 odst. 2, 3 a 4 zákona. Povolení v rámci těchto ustanoveních není potřeba z důvodu pěstebních, to je za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů, při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků a dále k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav a z důvodu zdravotních, není-li v zákoně uvedeno jinak. Kácení nepodléhá povolovacímu režimu v případě, pokud jde o kácení dřevin s předepsanou velikostí, která je stanovena obecně závazným předpisem. Povolení dále není zapotřebí ke kácení dřevin, je-li jejich stavem zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu.

6.1.1 **Kácení dřevin z pěstebních důvodů a důvodů zdravotních**

Kácení dřevin z pěstebních důvodů, prováděných za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky je nezbytný zásah a vyplývá ze samotné podstaty dřevin. Zájem na ochraně jednotlivých dřevin je zde přitom podřízen zájmu ochrany určitého porostu, jehož jsou tyto dřeviny součástí. Jde o udržení optimálního stavu porostu z hlediska zdravotního, věkové a druhové skladby nebo prostorového uspořádání. Vztahuje se bez rozdílu jak na porosty přirozené, tak porosty uměle založené. Neprovedení těchto zákroků by mělo za následek poškození stavu porostu i jednotlivých dřevin a vynutilo by si v pozdější době podstatně razantnější zásahy (Kolařík, 2005).

Z důvodů zdravotních dochází ke kácení dřevin zpravidla při výskytu chorob či škůdců ohrožujících nejen již napadeného jedince, ale též okolní dřeviny (Kolařík, 2005). Stanovit hranici mezi nemocným a zdravým stromem v jednotlivých případech je však často obtížné. Negativní abiotické a biotické vlivy často vedou k viditelným změnám vnějšího vzhledu stromů, které se odchyľují od běžné normy, existuje však i určitá variabilita vzhledu u zdravých dřevin. Orgán ochrany přírody je proto oprávněn samostatně posoudit skutečný stav dřevin (Cech et al. 2005).

Kácení z těchto důvodů musí být oznámeno písemně nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody. Orgán ochrany přírody může za podmínek v zákoně uvedených kácení pozastavit, omezit nebo zakázat. Takové rozhodnutí je na místě učinit, pokud je rozsah zamýšleného kácení nad rámec vymezený zvláštními předpisy k výkonu zvláštního oprávnění, anebo v případech, kdy oznámení kácení je v rozporu s požadavky na ochranu dřevin. Aby orgán ochrany přírody skutečně mohl zabránit oznámenému kácení dřevin, musí jednat neprodleně a věc řešit vydáním předběžného opatření podle § 43, správního řádu, případně přímo rozhodnutím ve věci se současným vyloučením odkladného účinku odvolání podle § 55 odst. 2 Správního řádu (Miko et al. 2005).

6.1.2 Kácení dřevin při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů

Povolení ke kácení není třeba při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků a dále k odstraňování dřevin v ochranném pásmu elektrizační a plynárenské soustavy.

K danému kácení se vztahuje zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách a o výkonu státní správy energetických odvětví (energetický zákon), § 24 odst. 3 oprávnění provozovatele přenosové soustavy elektrické energie a § 59 odst. 1 oprávnění provozovatele distribuční soustavy v plynárenství, a dále zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, § 49 oprávnění správce vodního toku.

Ochraně zájmů, které jsou vymezeny v těchto právních předpisech, je dáována přednost před ochranou dřevin. Rozsah zvláštních oprávnění je v každém z uvedených předpisů vymezen odlišně, přesto pro všechny stejně platí, že zamýšlené kácení musí být písemně oznámeno příslušnému orgánu ochrany přírody a to nejméně 15 dnů předem. Orgán ochrany přírody i v tomto případě má právo takovéto kácení pozastavit, omezit nebo zakázat (Miko et al. 2005).

6.1.3 Kácení dřevin se stanovenou velikostí

Zásadní zjednodušení přijaté novely zákona znamená úprava § 8 odst. 3 zákona, kdy nadále platí, že povolení ke kácení není třeba u dřevin se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou. Zákon tedy již nerozlišuje mezi dřevinami rostoucími na pozemcích ve vlastnictví fyzických a právnických osob, jak tomu dříve bývalo. Povolení se podle § 8 odst. 2, vyhlášky nevyžaduje, za předpokladu, že dřeviny nejsou významným krajinným prvkem, pro kácení stromů o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí nebo pro kácení souvislých keřových porostů do celkové plochy 40 m², a to bez ohledu na to, kdo pozemky, na kterých dřeviny rostou, vlastní či užívá (Havelková, Landová, 2009).

Aby ke kácení nebylo třeba povolení orgánu ochrany přírody, je nezbytné, aby všechny tyto charakteristiky byly splněny současně. Vymezení, že dřeviny nejsou významným krajinným prvkem, je na místě vztáhnout nejen na případy, kdy je dřevina či spíše skupina dřevin jako významný krajinný prvek registrována, nýbrž i na případy, kdy tyto dřeviny tvoří nedílnou součást významného krajinného prvku, ať už registrovaného nebo toho, který je zákonem přímo vyjmenován.

Pojem souvislý keřový porost není v zákoně či vyhlášce definován. Za takovéto porosty lze tedy považovat porosty keřového vzrůstu, ve kterém je převaha keřů, tj. dřevin bez kmenů s rozvětvením od země. Nelze za ně považovat porosty mladých stromů, např. náletové porosty (Miko et al. 2005).

6.1.4 Kácení ve stavu zřejmého či bezprostředního ohrožení

V tom případě se jedná o takové kácení, kdy dojde k okamžité změně stavu dřeviny nebo změně místa, kde dřevina roste. K takovýmto náhlým změnám dochází nejčastěji za působení přírodních živlů, výrazných změnách počasí vedoucí ke kalamitnímu stavu. Kácení v případech ohrožení zdraví či života, nebo v případech hrozící škody oznámí orgánu ochrany přírody ten, kdo je provedl a to nejpozději do 15 dnů. Kácení, v praxi využívaný pojem havarijní, je nutné odůvodnit a hlavně je doložit důkazy důvodnosti tohoto konání. Nejprůkaznější jsou fotografie či vyjádření odborného arboristy (Miko et al. 2005).

6.2 Kácení dřevin vyžadující povolení orgánu ochrany přírody

Nezbytné povolení ke kácení je orgánem ochrany přírody vydáváno na základě § 8 odst. 1 zákona. Povolení lze vydat ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin. V rámci novelizace se povolovací režim nově vztahuje na dřeviny rostoucí na silničních pozemcích a na dřeviny v ochranném pásmu železnice, kdy povolení ke kácení může orgán ochrany vydat, jen po dohodě se silničním správním úřadem nebo po dohodě s drážním úřadem (Havelková, Landová, 2009). V tomto ustanovení je obsaženo obecné pravidlo, že ke kácení všech dřevin je třeba povolení, není-li v zákoně stanoveno jinak.

Povolení ke kácení je vydáno ve správním řízení, které je zahájeno podáním žádosti. Obligatorní náležitosti této žádosti vyplývá z § 8 odst. 3 vyhlášky a jsou to jméno a adresa žadatele, doložení vlastnického či nájemního vztahu žadatele k pozemkům a dřevinám, specifikace dřevin, které mají být káceny, udání obvodu kmene stromu ve výšce 130 cm nad zemí a zdůvodnění žádosti. Toto ustanovení zároveň stanoví, že žádost podává vlastník či nájemce se souhlasem vlastníka (Miko et al. 2005).

Závažnými důvody k vydání povolení se míní důvody na straně žadatele. Za závažné důvody, tedy opravňující k vydání povolení ke kácení jsou např. poruchy staveb vyvolané růstem stromů, prokazatelný vliv pylových alergií, narušení provozní bezpečnosti dřeviny nebo její nevhodné umístění, špatný fyziologický stav dřeviny nebo v rozporu s umístěním stavby. Naopak vyloučeny jsou důvody související s fyziologickými procesy dřeviny a to opad listů či plodů, nebo samotný růst dřeviny (Kolařík, 2008). Při rozhodování zvažuje správní orgán současně estetické i ekologické funkce stromu a závažnost důvodu žádosti.

Kácení dřevin se podle § 8 odst. 5 vyhlášky, provádí z pravidla v období jejich vegetačního klidu (přibližně od 1. listopadu do 31. března). Účelem je především ochrana ptáků a dalších organismů, které v období vegetace na stromech žijí.

7. Ochrana dřevin rostoucích mimo les v praxi

7.1 Vyhlašování památných stromů

Vyhlašování, ochrana před poškozováním a ničením či zrušení ochrany památného stromu je zakotvena v § 46 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“).

7.1.1 Pojem památný strom

Pojem památný strom představuje tzv. legislativní zkratku. Za památný strom je možno prohlásit dřeviny vynikající svým vzrůstem, věkem, významné krajinné dominanty, zvláště cenné introdukované dřeviny a v neposlední řadě dřeviny historicky cenné, které jsou pamětníky nebo památníky historie, připomínají historické události nebo jsou s nimi spojeny různé pověsti a báje. Památné stromy nejsou „muzeálními exponáty v přírodě“, nýbrž jsou to živé části přírody, živé organizmy, které poskytují v ekosystému biotop nebo útočiště pro celou velkou škálu vzájemně se ovlivňujících organismů na různých úrovních biologické pyramidy a biologické rozmanitosti. Zejména nejstarší stromy jsou i genetickým bohatstvím, protože jsou často pozůstatkem původních populací dřevin v přírodě a máme zájem o záchranu jejich genofondu pro budoucnost (Hrušková, Turek, 2001).

7.1.2 Proces vyhlašování

Podnět k vyhlášení stromu za památný může navrhnout kterýkoliv subjekt – občan, občanské sdružení, dobrovolná organizace, jako je Český svaz ochrany přírody, školy, odborné instituce apod. (Hrušková, Turek, 2001), taktéž může být řízení zahájeno z vlastního podnětu správního orgánu. Pro výběr stromů k vyhlášení nebyla dosud stanovena žádná striktní pravidla. Je třeba tyto stromy hodnotit ze všech hledisek, brát v úvahu jejich zdravotní stav, životaschopnost, ohroženost atd. (Němec et al. 2003). Možné je také čerpat informace z historických knih nebo kronik obcí.

Samotnému vyhlášení památného stromu předchází zahájení správního řízení a oznámení záměru vyhlásit památné stromy. Záměr vyhlášení orgán ochrany přírody, pověřený vyhlašováním památných stromů, projednává s vlastníky pozemku,

případně nájemci, na kterých památné stromy rostou a s vlastníky pozemků, na které zasahuje ochranné pásmo stromů. Dalšími účastníky řízení je obec a občanská sdružení, pokud se k řízení přihlásila písemně do 8 dnů ode dne, kdy jim bylo oznámení o zahájení řízení doručeno.

Výroková část rozhodnutí musí obsahovat přesnou identifikaci předmětu vyhlášení a jeho umístění, vlastníka pozemku a vymezení ochranného pásma. Rozhodnutí dále obsahuje odůvodnění, kde jsou uvedeny důvody, proč dochází k vyhlášení památného stromu a dále je zde vyhodnocen průběh řízení. Pokud během řízení došlo k podání námitek či připomínek ze strany účastníků řízení, musí být v rozhodnutí uvedeno, jak bylo s těmito naloženo. V rozhodnutí nesmí chybět poučení o odvolání.

7.1.3 Evidence památných stromů

Evidování památných stromů je povinné ze zákona a je upraveno v ustanovení § 47 odst. 1 zákona. Památné stromy jsou evidovány v ústředním seznamu ochrany přírody. Vedením tohoto seznamu je v současnosti pověřena Agentura ochrany přírody a krajiny ČR se sídlem v Praze. Podkladem pro zápis objektu do ústředního seznamu je soubor dokumentů, který zasílá Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR orgán ochrany přírody, který ochranu vyhlásil. Soubor dokumentů obsahuje pravomocné rozhodnutí o vyhlášení památného stromu, kopie katastrální mapy s vyznačením památného stromu a jeho ochranného pásma, souřadnice J-TSK určující polohu památného stromu a přehled zvláště chráněných území, ptačích oblastí či evropsky významných lokalit, pokud se na nich památný strom vyskytuje. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR poté přidělí objektu ústředního seznamu do 15 dnů evidenční číslo. Přidělení evidenčního čísla novému objektu doloží AOPK ČR písemným záznamem, jehož originál uloží do složky objektu ve sbírce listin. Zároveň tuto skutečnost oznámí orgánu ochrany přírody, který strom vyhlásil. Ode dne přidělení evidenčního čísla je objekt zapsán v ústředním seznamu (Petříček, 1999).

V ústředním seznamu se shromažďují všechny základní údaje o vyhlášených památných stromech, zejména název chráněného objektu a jeho evidenční číslo, údaje o umístění, základní charakteristiky stromů, počet jedinců, druh dřeviny, obvod kmene ve výšce 1,3 m nad zemí, výška stromu, výška koruny, šířka koruny, stáří,

zdravotní stav, datum popisu, zdůvodnění ochrany, vymezení ochranného pásma. Dále také provedená ošetření nebo konzervace, navrhovaná opatření, údaje o literatuře, údaje o fotodokumentaci, údaje o fyziologickém stavu, údaje o historickém významu, pověstech apod.. Stromy jsou popisovány jednotlivě, u skupin do 5 jedinců jsou popisovány samostatně jednotlivé stromy. U skupin s počtem stromů větším než 5 jedinců je skupina popisována jednou položkou s tím, že údaje jsou uváděny rozmezím (minimum – maximum).

7.1.4 Označování památných stromů

Označování památných stromů je vymezeno zákonem a to v § 42 odst. 4 a 5 a vyhláškou ČNR č. 60/2008 v § 11. Smyslem označení je zejména dát veřejnosti najevo, že se nacházejí v blízkosti památného stromu, což má význam zejména z hlediska usměrnění jejího chování, osvěty a výchovy. K označení se používá tabule s malým státním znakem a název kategorie chráněného území, v tomto případě památný strom nebo památné stromy. Velikost písma a tabule je striktně dána a není dovolené je měnit. Označení památných stromů se musí umístit tak, aby nedošlo k poškození stromu.

7.2 Registrace významného krajinného prvku – praktická část

Registrace významných krajinných prvků se provádí na základě ustanovení § 6 zákona o ochraně přírody a krajiny. Registrace parku v ulici Jablonecká byla doporučena v rámci revize územního systému ekologické stability prováděná v roce 1997 Ing. Hromkem.

7.2.1 Vymezení pojmu významný krajinný prvek a jeho ochrana

Pojem významný krajinný prvek je definován v §3 odst. 1 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“). Významný krajinný prvek jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní

plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé či přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků.

Významné krajinné prvky a jejich ochrana patří mezi základní nástroje obecné ochrany přírody a krajiny. Aby bylo možné považovat část krajiny za významný krajinný prvek, měla by splňovat alespoň jednu ze tří ze tří základních funkcí. Buď utvářet typický vzhled krajiny (např. rašeliniště, jezero, údolní niva), nebo přispívat k její estetické hodnotě (skalní výchoz, historická zahrada apod.) a nebo přispívat k udržení její ekologické stability (les, vodní tok apod.) (Miko et al. 2005).

Ochrana významného krajinného prvku je vymezena § 3 odst. 2 zákona. Všechny významné krajinné prvky, ať ty, které jsou za významný krajinný prvek označeny zákonem, či ty, které jsou registrovány postupem podle § 6 zákona, jsou chráněny před poškozování a ničením. Užívání krajiny, kde se významné krajinné prvky vyskytují, by mělo být prováděno pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce.

Ekologická stabilita je schopnost ekologických systémů zachovávat spontánně svou totožnost tím, že se systém brání působení cizího činitele zvenčí anebo se vrací po skončeném působení cizího činitele k normálu (Anonymus 1991).

K takovým zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit předem závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří především umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba nerostů. Závazné stanovisko je třeba si opatřit i v případě, že je zde byt' jen potenciální možnost poškození významného krajinného prvku. O závazném stanovisku k zásahu do významného krajinného prvku rozhoduje orgán ochrany přírody ve správním řízení formou správního rozhodnutí, tedy jen pokud nenásleduje rozhodnutí stavebního úřadu, jinak se jedná o závazné stanovisko podle § 149 správního řádu.

7.2.2 Charakteristika území, poloha parku

Území řešeného parku se nachází v okruhu širšího centra města Liberec, od náměstí západním směrem, tedy směrem k Liberecké přehradě (příloha 2). Samotný prostor parku je vymezen ulicemi Jablonecká a Humpolecká (příloha 3). V blízkosti

parku se nachází několik budov, kde dochází k větší koncentraci lidí, a to Liebigova vila (kulturní památka a zároveň sídlo části Magistrátu města Liberec), Střední průmyslová škola a areál městské nemocnice. Park tedy v těchto místech slouží převážně pro krátkodobou rekreaci. Nejbližšími významnými krajinnými prvky, jak registrovanými, tak vymezenými ze zákona, jsou lesní porost rozkládající se nad přehradou a směrem k centru města jírovec maďal, rostoucí v ulici Guttenbergova. Tyto významné krajinné prvky na sebe nijak nenavazují, ani se vzájemně neovlivňují. V okolí se nacházejí i jiné zelené plochy se vzrostlými hodnotnými dřevinami, často však nejsou veřejnosti přístupné (zahrada Liebigovy vily nebo Městské galerie Liberec). Prostor lemující ulici Jablonecká severním směrem, tedy naproti řešeného území, je sice veřejnosti přístupný, vzrostlá zeleň je však neudržovaná a složení porostu je co se týče počtu druhů značně chudé, skládající se převážně z akátů, javorů a bříz. V daném místě jde tedy o prostor s nejhodnotnější a nejkvalitnější zelení, volně přístupný občanům a návštěvníkům města.

Park se rozkládá mezi ulicemi Jablonecká a Humpolecká, na pozemcích parcelního čísla 957/1, 957/2, 958, 959/1 a 959/2 v k.ú. Liberec. Nadmořská výška parku měřená v jeho centrální části čítá 377,30 m. n. m.. Terén celého parku se mírně svažuje a je orientovaný jihozápadním směrem. Celková výměra plochy parku je 4 744 m². Park zaujímá plochu téměř oválného tvaru, kterou protíná páteřní chodník rozdělující se před centrální částí na dvě ramena (obr. 2). Souběžně s ulicí Humpolecká je v parku vedena drobná pěší cesta, která je s kosterním chodníkem propojena mírným schodištěm. Všechny plochy parku jsou zatravněné a stejně jako dřeviny jsou pravidelně udržované. Park je vedený v čistotě, v blízkosti frekventované ulice Jablonecká vytváří klidovou oddechovou zónu.

Obr. č. 2 *Pohled od severozápadu, páteřní chodník*

7.2.3 Geomorfologické a půdní podmínky území

Město Liberec je součástí Libereckého kraje, z hlediska přírodních hledisek se Liberecký kraj nachází při severním okraji Českého masivu, na rozhraní Krkonošsko-jesenické soustavy a České tabule, na západě pak s kontaktem Krušnohorské soustavy. Reliéf má převážně charakter členité pahorkatiny a hornatiny. Geologická stavba území je neobyčejně pestrá.

Z hlediska geomorfologického členění se území Libereckého kraje nachází na rozhraní tří geomorfologických soustav, Krušnohorské-jesenické, Ještědsko-kozákovský hřbet a Žitavská pánev. Město Liberec zaujímá svoje místo v Liberecké kotlině, která je součástí jižní části Žitavské pánve. Má charakter tektonické nížiny mezi Jizerskou hornatinou a Ještědským hřbetem. Z geologického hlediska je tvořena převážně granitoidy, méně krystalickými horninami, překrytými kvarténními sedimenty, z části i miocénními jezerními uloženinami.

Půdní poměry Libereckého kraje jsou neobyčejně pestré, neboť odrážejí různorodost horninového podloží, geomorfologický terén a klimatické charakteristiky. V žitavské pánvi se nejčastěji vyskytují luvizemě a pseudogleje (Hromek, Višňák, 2004).

7.2.4 Klimatické podmínky území

Podnebí Libereckého kraje vykazuje značné odchylky, které odrážejí značný výškový gradient, jakož i konfiguraci geomorfologických útvarů. Obecně lze klima kraje označit za mírné, suboceánicky laděné.

Město Liberec svojí polohou zaujímá klimatický rajón MT 4. Tato oblast naznačuje krátké léto, mírné, suché až mírně suché, přechodné období je krátké s mírným jarem a mírným podzimem. Zima bývá normálně dlouhá, s mírnými teplotami a krátkým trváním sněhové pokrývky.

7.2.5 Vegetační složení

Park podle svého vegetačního složení lze rozdělit do několika částí. Jednou z částí je stromořadí lemující park při ulici Humpolecká a navazující břehový porost keřů. K nejhodnotnější a nejrozsáhlejší části parku patří jeho centrální část a nově vysazené dřeviny podél ulice Jablonecká a jako třetí část je možné oddělit

jihovýchodní část parku, kde se kromě drobného architektonického prvku nachází skupina vzrostlých buků a jiné dřeviny (příloha 4).

Stromořadí rostoucí podél ulice Humpolecká, při jihozápadní hranici parku je tvořeno 11 ks javoru mléč, 2 ks lípy malolisté a 2 ks lípy velkolisté. Dřeviny vyrůstají na okraji svažitého terénu částečně i přímo ve svahu, ve vzdálenosti 1 m od zpevněné plochy komunikace v ulici Humpolecká. Paty kmenů jsou u větší části dřevin mírně zasypány, na kmenech jsou k vidění drobná mechanická poranění či rány po ořezu větví. Dřeviny jsou v místech růstu často vystavovány kontaktu s parkujícími vozidly či údržbovými vozy. Dřeviny byly kompletně v minulosti výrazně redukovány ořezem tzv. na hlavu. Koruny jsou kulovité, tvořené přerostlými sekundárními výhony. U některých dřevin došlo k vylomení těchto výhonů a vznik poranění ve formě dutiny. Stromořadí jako celek lze považovat za esteticky cenné, parku sloužící jako zvuková i prachová clona. Zdravotní stav jednotlivých stromů je však nutné hodnotit za zhoršený. Svažitý terén postupující od stromořadí dále do parku je částečně zatravněný, keřový podrost tvoří tis červený, pámelník bílý a břečťan popínavý.

Javor mléč (*Acer platanoides L.*) je naše domácí dřevina. Areál jeho rozšíření pokrývá podstatnou část evropského kontinentu. Na území ČR je roztroušen od nížin a pahorkatin do podhorských poloh v celém území, v klimaticky příznivých polohách. Jde o dřevinu vyhledávající polostín, nárok na vlhkost vzduchu i půdy je vysoká. Vyžaduje živné hluboké půdy, bohaté na minerály. Javor mléč je tolerantní k imisím.

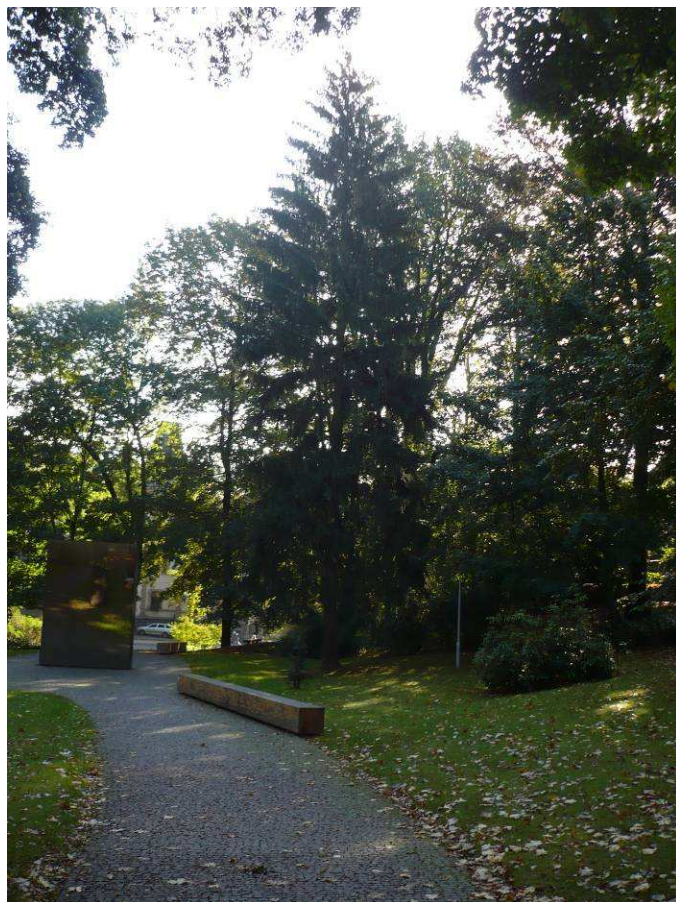
Lípa malolistá (*Tilia cordata Mill.*) patří mezi naše domácí dřeviny. Celkově je rozšířena téměř po celé Evropě kromě nejsevernějších a nejjižnějších oblastí. V ČR je rozšířena roztroušeně po celém území do 900 m. n. m.. Lípa malolistá je pohostinná dřevina, nejlépe se jí daří na humózních půdách, velmi citlivá je na stagnující vodu, kdy hrozí až zahnívání kořenů. Vyznačuje se velkou přizpůsobivostí k různým klimatickým vlivům, odolnost proti znečištění je průměrná. Lípa je citlivá k zasolení.

Lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos Scop.*) patří mezi naše domácí dřeviny. Na celém území ČR je rozšířena roztroušeně od pahorkatin do podhůří. Lípa velkolistá dobře snáší zastínění a lze ji charakterizovat jako dřevinu polostinnou. Dřevina je

náročná na vyšší vzdušnou vlhkost a středně náročná na půdu. Je stejně jako lípa srdčitá citlivá na stagnující vodu. Lípa špatně snáší zasolení a je citlivá k imisím.

Hlavní a zároveň nejrozsáhlejší část parku patří, co se týče druhového složení, k nejbohatší. K nejhlavnějším zástupcům patří dub letní, jírovec maďal, smrk ztepilý, jasan ztepilý a lípa malolistá. Prostor vymezený mezi kosterním chodníkem vytváří prostor pro nehodnotnější dřeviny parku. V tomto prostoru se nacházejí 2 ks dubu letního, 2 ks jírovce maďal a 1 ks buku lesního. Dřeviny na daném místě mají dostatek prostoru pro zdravý růst a vývoj. Kmeny těchto dřevin jsou přímé, bez poškození. Koruny jsou téměř pravidelně větvené, bez výraznějšího proschnutí, jeden z dubů je ošetřen dvěma pružnými vazbami. Dále budu popisovat dřeviny vyskytující se v parku a to kolem centrální části ve směru hodinových ručiček, kdy výchozí bod je severovýchodní část parku u křižovatky ulic Jablonecká a Humpolecká. V těchto místech rostou 2 ks lípy srdčité a 2 ks jírovce maďal. Pozemek je v místě růstu dřevin mírně svažité, zatravněný. Paty kmenů lip byly shledány bez poškození, pouze na kmenech se vyskytují drobná poranění po v minulosti odstraněných větvích. Koruny jsou nasazeny v cca 4 m nad zemí, pravidelně větvené, oválného tvaru. Jde o vitální dřeviny, v dobrém zdravotním stavu. Jeden z jírovců rostoucí blíže k ulici Jablonecká je viditelně poškozen. Na kmeni se nachází téměř 1 m vysoká rána. Ve vznikající dutině je patrný rozpad dřeva jako následek působící hniloby. Ve výšce 2 m je na kmeni další poranění, které pravděpodobně vzniklo vylomením mohutné větve. I v této ráně probíhají hnilobné procesy. Dřevina i nadále roste, vytváří mohutnou, částečně asymetrickou korunu. Zdravotní stav předmětného jírovce je zhoršený. Druhý jírovec je nepoškozený. Následuje nová výsadba soustředěná liniově podél komunikace v ulici Jablonecká ve složení 3 ks jírovce maďal, 2 ks javoru mléč a 1 ks jeřábu ptačí. Jedná se o mladé vitální dřeviny, v současné době ještě upevněné kůly. V blízkosti skleněného památníku rostou 3 ks smrku omorika. Opět se jedná o mladé vitální dřeviny, vzrostlé do maximální výšky 4 m. Pomyslnou hranici, dělící centrální část od třetí nejspodnější části parku, vytváří porost 3 ks jasanu ztepilého a 2 ks javoru mléč. Dřeviny byly v minulosti vysázeny značně blízko u sebe, proto si dřeviny v současné době vzájemně konkurují a dochází tak ke značné deformaci korun. Převážně jasanů jsou na daném místě dosti poškozeny, na kmenech mají velké množství ran a v korunách došlo k výraznému poškození po zátěži sněhem, který předčasně napadl

v říjnu roku 2009. Dřeviny dosud nebyly řádně ošetřeny. Posledními zástupci této části jsou 1 ks dubu letního, 1 ks buku lesního, 1 ks lípy malolisté a 1 ks smrku ztepilého. Dub, lípa a buk rostou ve svažitém terénu v blízkosti schodiště. Dub původně rostl jako dvojkmén, jeden z kmenů byl ale v minulosti odstraněn. Koruna dubu je pravidelně větvená, kulovitá, bez výrazného proschnutí. Buk má přímý kmen a k nasazení koruny dochází již ve 2 m nad zemí. Koruna je pravidelná, široce větvená. Dřevina se vyznačuje dobrým zdravotním stavem a vysokou estetickou i ekologickou hodnotou. Lípa má spíše drobnou korunu, s množstvím polámaných větví. Soliterní smrk roste v blízkosti skleněného památníku. Jako jediný tvoří zástupce jehličnatých dřevin v tomto parku, pokud nebudeme počítat již zmíněné 3 ks smrku omorika a 1 ks jedle ojínné, které však ani zdaleka nedosahují takového vzrůstu. Smrk roste na rovinaté travnaté ploše, přes jeho mělký kořenový systém bylo jeho kotvení shledáno bez poškození. Kmen smrku je přímý, koruna je nasazena ve 3 m nad zemí, pravidelného kuželovitého tvaru bez známek výrazného proschnutí (obr. 3).

Obr. č. 3 *Vzrostlý smrk ztepilý*

Jedle se nachází v blízkosti smrku, blíže k pěší cestě. Jde o novou výsadbu, prozatím nízkého vzrůstu cca 1,5 m. Dřevina je v dobrém zdravotním stavu, vitální. Její růst je na daném místě do budoucna perspektivní.

Jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum L.*) je u nás dřevina introdukovaná. Pochází z hor Balkánského poloostrova, druhotně je pěstována po celé Evropě kromě nejsevernějších oblastí. U nás je pěstován od nížin do podhůří a vzácně i v horách do 850 m. n. m.. Jírovec patří mezi světlomilné dřeviny. Nejlépe se mu daří na půdách bohatých na živiny, hlubokých, špatně snáší chudé písčité půdy. Je odolný proti mrazu. Dobře snáší městské klima a je tolerantní k zasolení půdy.

Dub letní (*Quercus robur L.*) je naše dřevina domácí, typický evropský druh chybějící pouze v jižní polovině Pyrenejského poloostrova, na Sicílii, v Řecku a Turecku. Přirozený výskyt dubu letního v tvrdých luzích má pásovitý charakter, daný průběhem toků a řek. Dub letní je světlomilná dřevina, zástin nesnáší. Náročná je na půdu, roste nejlépe na hlubokých hlinitých půdách. Netrpí větrnými vývraty ani sněhovými polomy. Je relativně tolerantní k imisím a proto obstojně snáší městské klima.

Jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior L.*) patří mezi naše domácí dřeviny. Je to druh rozšířený v celé Evropě. V ČR je rozšířen roztroušeně od nížin do horských poloh celého území. Obvykle rozlišujeme tři ekotypy jasanu, které se vyskytují na území ČR, a to lužní, horský a vápencový. Ty se ve svých nárocích na půdní podmínky podstatně různí. Jasan je v dospělosti světlomilná dřevina. Je citlivý na klimatické výkyvy, bývá těžce poškozován silnými pozdními mrazy, výrazné oslunění vyvolává korní spálu. Jasan nesnáší zasolené půdy.

Smrk omorika (*Picea omorika*) je u nás dřevina introdukovaná. Jeho domovinou je Balkán, území bývalé Jugoslávie. Smrk omorika má větší nároky na světlo, než smrk ztepilý. Ve své domovině roste výlučně na vápencích, na severních svazích. Ze všech smrků je nejodolnější vůči imisím.

Smrk ztepilý (*Picea abies L.*) je považován za domácí, autochtonní dřevinu běžně se vyskytující od 500 m. n. m. Původem je smrk euroasijským druhem, vyskytuje se v mírném a studeném pásu. Na celém našem území je zastoupen horský smrk v hercynsko – karpatské oblasti, vyskytuje se téměř ve všech nižších i vyšších pohořích (300 – 1 350 m. n. m.). Jeho nároky na světlo jsou vyšší, patří ke světlomilným až stínomilným dřevinám. Značné nároky si smrk klade na půdní vlhkost, snese i nadbytečnou vlhkost či stagnující vodu bažin. Na půdu a geologické

podloží nemá smrk velké nároky, roste většinou na kyselých půdách, s vrstvou humusu. Značná citlivost smrku se projevuje na znečištěné ovzduší, především oxidem siřičitým.

Částečně opticky oddělená část parku se nachází v jeho jihovýchodním cípu (obr. 4). V této části se nachází plastika menších rozměrů připomínající velký říční kámen, k jejíž existenci nebylo nic dohledáno ani není zmíněná v dostupných zdrojích. K hlavním druhovým zástupcům patří buk lesní a jilm horský. 6 ks buků vyrůstá na okraji svažitého terénu. Dřeviny jsou uspořádané do pomyslného půlkruhu. Jejich kmeny jsou přímé, bez známek poškození. Přestože si dřeviny vzájemně částečně konkurují, jejich koruny vytváří ucelenou hustě větvenou plochu, kde nebyly shledány známky proschnutí, či jiná poškození. Skupina buků zde vytváří nezaměnitelné zákoutí. Ve svahu zvedajícím se nad skupinou těchto buků, roste dalších 6 ks vzrostlých buků lesních a 2 ks jilmu horského. Všechny tyto dřeviny vykazují dobrý zdravotní stav, jsou fyziologicky vitální bez jakéhokoliv poškození .

Buk lesní (*Fagus sylvatica* L.) je naše domácí dřevina, dřevina evropského areálu s těžištěm rozšíření v západní, střední a jihovýchodní části kontinentu. V ČR je rozšířen téměř po celém území ve všech středohořích a horských oblastech hercynské i karpatské části státu. Buk patří k dřevinám snášející silný zástin, nároky na vlhkost jsou střední. Pro svůj růst upřednostňuje humózní půdy bohaté na vápník. Buk je citlivý k imisím, nesnáší jakékoliv znečištění půdy.

Jilm horský (*Ulmus glabra* Huds.) se na území ČR nalézá v lesích od nejnižších pahorkatin až po horské polohy. Jedná se o euroasijskou dřevinu. Jilm toleruje poměrně silné zastínění, zejména v mladosti. Je velmi náročný na živnost půdy. Snáší silné zimy za předpokladu dostatečné vlhkosti. (Pro popis dřevin byly využity publikace Gregorová, 2000, Gregorová, 2006 a Neuheuslová, 2001).

Obr. č. 4 *Zákoutí vzrostlých buků s plastikou*

7.2.6 Architektonické prvky, vybavení parku

Park, přestože patří k parkům o menší ploše, je v rámci možností bohatě doplněn městským mobiliářem, osvětlovacími tělesy a architektonickými prvky. V parku je umístěno 22 ks osvětlovacích těles, několik odpadkových košů, 3 ks parkových lavic z lepeného dřeva, drobné lavičky a dva architektonické doplňky.

V centrální části parku byl dodatečně roku 2005 umístěn památník obětem komunismu (obr. 5). V jihovýchodní části parku najdeme plastiku připomínající mohutný oblý kámen. Objekt Památníku obětem komunismu o rozměrech 3230/4569/700mm je tvořen kombinovaným ocelovým rámem a dvěma paralelně umístěnými skleněnými tabulemi z reflexního skla ve vrstveném bezpečnostním provedení. Nosná ocelová konstrukce památníku je provedena z uzavřených tenkostěnných profilů, na kterou jsou strukturálně lepeny pomocí nerezových osazovacích rámečků reflexního skla ve vrstveném bezpečnostním provedení. Boční a horní plochy památníku jsou opláštěny ocelovým plechem v exteriéru i uvnitř památníku. V jedné boční stěně je proveden otvíravý kus pro přístup do vnitřního prostoru památníku pro případné čištění. Povrchová úprava všech ocelových částí památníku je provedena žárovým zinkováním a dvousložkovým tvrdým lakem s metalickým matným vzhledem. Památník je kotven do základu za pomoci osazovacích U profilů šroubovaných na ocelové svařence kotvené pomocí chemické

kotvy a kotvy RAWL. Základová konstrukce památníku je navržena jako prostý betonový základ z betonu B 20 do nezámrazné hloubky se štěrkovým podsypem půdorysně rozšířený oproti rozměru památníku o 300mm v obou osách.

Obr. č. 5 *Památník obětem komunismu*

Dlažba v prostoru kolem Památníku obětem komunismu a sestavy tří přilehlých parkových lavic je provedena stejně jako veškerá dlažba na páteřním dvouramenném chodníku v parku při ulici Jablonecké z čedičové štípané mozaiky. V prostoru předpolí obou stran památníku přechází chodník plynulou křivkou ze spádu 6-10% uplatněného v celém parku do spádu cca 2%. Dlažba je řádková, řady jsou kladeny rovnoběžně s tělesem památníku kolmo na hlavní osu parku, ocelový obrubník je lemován jedním řádkem mozaiky, na který navazuje řádková dlažba chodníku. Objekt památníku je ve svém okolí doplněn vodícími pásky z ocelové pásoviny vsazené do konstrukce chodníku rytmizujícími přilehlou plochu. V patě památníku je z obou stran do dlažby strukturálně vsazen nápis provedený v nerezové oceli. Nápis obsahuje text: „sám v sobě hledej, zda svobodu bráníš, ctíš nebo omezuješ!“. V zrcadlově obrácené formě tak, aby byl čitelný v odrazu v zrcadlové ploše památníku a je tvořen 10 mm vysokým strukturálním písmem vyřezaným laserem na podkladu z nerezového plechu o rozměrech 3230/120/5mm. V předpolí památníku jsou v parkové komunikaci na přístupu z obou stran vsazené do dlažby další dva nápisy dedikující památník: „obětem komunismu 1948-1989“. Nápis je proveden z nerezové oceli, kdy písmo je inverzně vyřezáno do plechu o rozměrech 3230/120/5mm. Nosný plech je opatřen povrchovou úpravou brus, pokladní plech tvořící samostatný nápis je písková nerez ocel.

Parkové lavice byly dodány firmou Aktivní stavby s.r.o.. Těleso každé lavice je vyrobeno technologií lepeného vazníku v rozměrech 10030/500/450mm. Použitým materiálem je smrk v přírodní světlé barvě, slepeno ze čtyř lepených podélných prvků za pomoci stažení svorníky, které jsou kryty dřevěnými zátkami. Povrchově jsou lavice bezbarvě impregnovány násobnou exteriérovou lazurou (obr. 6).

Obr. č. 6 *Jedna ze tří lavic umístěných v parku*

7.2.7 Zhodnocení současného stavu území

Samotné registraci by mělo předcházet posouzení významného krajinného prvku buď z hlediska funkce ekologické, nebo z hlediska geomorfologické či estetické hodnoty navrhovaného významného krajinného prvku.

V parku se nachází značné množství vzrostlých hodnotných dřevin, které z velké části patří k našim původním domácím dřevinám. Ve většině případů mají dřeviny dostatečný prostor pro svůj přirozený růst a vývoj, tvar a rozměry korun tak odpovídá charakteristickému a plnohodnotnému tvaru daného druhu dřeviny. Koruny dřevin jsou primární, pouze dřeviny rostoucí podél ulice Humpolecká byly v minulosti značně redukovány ořezem a došlo k vyvinutí sekundárních korun. Barva listů, květů či plodů, velikost listů a jejich struktura je v parku značně proměnlivá, vyskytují se zde dřeviny s výrazným okrasným květenstvím a široce dlanitými listy (jírovice), nebo dřeviny s proměnlivou barevností listů v podzimních měsících (buky, javory). Dřeviny v parku se těší dobrému zdravotnímu stavu, jejich fyziologická vitalita je dobrá. Svým vzrůstem a druhovým složením dřevin patří park v daném místě k velmi hodnotným místům v městě Liberec. Téměř v centrální části města dřeviny plní převážně funkce zdravotně hygienické a bio-homeostatické. Estetická

hodnota parku je vysoká, jak z hlediska vnitřní kompozice propojenosti zeleně s abiotickými prvky, tak z hlediska širšího pohledu, kde je možné park zhodnotit jako upravenou plochu zeleně určenou pro krátkodobou rekreaci a odpočinek.

V současné době se tedy jedná o hodnotný prvek městské zeleně. Travnatá plocha, keře i dřeviny jsou pravidelně a podle potřeby udržovány. Vybraný park plní své ekologické i estetické funkce, proto byl zhodnocen jako vhodný pro registrování za významný krajinný prvek.

7.2.8 Registrace významného krajinného prvku „Park Jablonecká“

Registraci významného krajinného prvku lze provést na základě § 6 odst. 1, 2, 3 zákona a na základě § 7 odst. 1 vyhlášky. Rozhodnutí o registraci vydává orgán ochrany přírody, jenž je ze zákona oprávněný významné krajinné prvky registrovat, v tomto případě Magistrát města Liberec, odbor životního prostředí. Složka o registraci je vedena jako samostatný spis pod jednotnou spisovou značkou. V případě registrace Parku Jablonecká je to spis s č. j.: MML 175469/09. Samotnému rozhodnutí o registraci podle zákona předchází zjištění a soupis katastrálních území a výčet dotčených parcel s uvedením jejich vlastníků a nájemců, stručná charakteristika území, doklad o oznámení zahájení řízení a případné výsledky projednání a zákres v mapách přiměřeného měřítká. Během místního šetření byla pořízena fotodokumentace, která je také součástí spisu o registraci.

V rámci vymezení území bylo zjištěno, že předmětný park se rozkládá na pozemcích p.č. 957/1, 957/2, 958, 959/1 a 959/2 v k.ú. Liberec. Všechny dotčené pozemky jsou ve vlastnictví jedné právnické osoby a to Statutárního města Liberec. Podle platného Územního plánu jsou tyto pozemky vedeny jako plochy urbanizované zeleně – parky a parkově upravené plochy.

V rámci zjištění poměrů v parku, druhové složení a stavu dřevin bylo provedeno místní šetření. Zjištěné skutečnosti byly již popsány v kapitolách 5.2.1 a 5.2.4. Bližší informace týkající se památníků umístěného v centrální části parku byly vyhledány v projektové dokumentaci pro stavební povolení – Park Jablonecká ulice, Liberec; Památník obětem komunismu, vypracované MgA. Ing. arch. Petrem Jandou z 10/2005. Projektová dokumentace se podrobně zabývá nejen vlastním objektem památníku, ale také ostatnímu inventáři včetně povrchů chodníku. V rámci místního šetření byla provedena podrobná fotodokumentace. Vybrané fotografie jsou také součástí spisu.

K písemným aktům v rámci registrace patří oznámení o zahájení řízení ve věci registrace významného krajinného prvku Park Jablonecká (příloha 5). Účastníkem řízení je vlastník dotčeného pozemku, v tomto případě pouze Statutární město Liberec. Jako odůvodnění plánované registrace bylo uvedeno: Park představuje zelenou plochu nedaleko centra města v těsné blízkosti frekventované křižovatky a ulice Jablonecká, kde tvoří funkční bariéru mezi objekty střední školy a uvedené rušné komunikace. Plocha zeleně se vzrostlými a nově vysazenými perspektivními dřevinami společně s biotickými prvky (plastika „Obětem komunismu 1948 – 1989“, opracované klády stromů sloužící k odpočinku) vytváří příjemnou kompozici v blízkosti Liebigovy vily, nemocnice a Střední průmyslové školy. Její zachování a ochrana jsou žádoucí z hlediska tvorby a rozvoje celkově příjemného životního prostředí pro obyvatele a návštěvníky centra města. Registrace parku Jablonecká byla navržena při revizi ÚSES r. 1997. Jedná se o stromový porost téměř oválného tvaru o rozloze 4 744 m² ležící mezi ulicemi Humpolecká a Jablonecká, v blízkosti světelné křižovatky ulic Jablonecká, Klášterní a Tyršova. Terén parku je mírně svažité, zatravněný s širokým centrálním chodníkem z drobných dlažebních kostek. Základní druhové složení je: lípa srdčitá (*Tilia cordata*), smrk ztepilý (*Picea abies*), javor mléč (*Acer platanoides*), jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), buk lesní (*Fagus sylvatica*), dub letní (*Quercus robur*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), tis červený (*Taxus baccata*), pámelník bílý (*Symphoricarpus albus*), aj. Za dominantní dřeviny v parku je možné označit dva vzrostlé duby letní v centrální části parku a šest buků lesních ve spodní části parku vysázené do půlkruhu. Park je udržovaný s prvky městského mobiliáře (lavičky, odpadní koše) a dalším kompozičně zajímavým příslušenstvím – skleněný pomník obdélníkového tvaru věnovaný obětem komunismu, mohutný balvan ve spodní části parku. Parkem vede hlavní zpevněná stezka a několik menších. Při ulici Jablonecká, v severovýchodní části parku, je několik nově vysazených dřevin ve složení javor, jírovec a jeřáb. V rámci stanovené lhůty, pro případné námitky, nebyly účastníkem řízení žádné připomínky vzneseny. V tomto případě může dojít k registraci.

Rozhodnutí o registraci musí kromě náležitostí stanovených obecnými předpisy o správním řízení obsahovat také vymezení významného krajinného prvku a poučení o právních následcích registrace (příloha 6). Rozhodnutí o registraci se oznamuje rovněž nájemci dotčeného pozemku, územně příslušnému stavebnímu úřadu a obci. V případě registrace Parku Jablonecká bylo rozhodnutí zasláno

Statutárnímu městu Liberec a Stavebnímu úřadu v Liberci. Po nabytí právní moci se rozhodnutí zasílá na vědomí Agentuře ochrany přírody a krajiny – Středisko Liberec a Krajskému úřadu libereckého kraje a to včetně příloh, kterými je kopie katastrální mapy se zákresem hranic významného krajinného prvku a výpisy z katastru nemovitostí. Rozhodnutí o registraci bylo zdůvodněno takto:

Předmětem registrace je park o rozloze 4 744 m² ležící v oblasti mezi ulicemi Jablonecká a Humpolecká. Základní druhové složení porostu je následující: javor mléč (*Acer platanoides*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), smrk ztepilý (*Picea abies*), jedle ojíňená (*Abies concolor*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), dub letní (*Quercus robur*), buk lesní (*Fagus sylvatica*), jilm horský (*Ulmus glabra*), břečťan popínavý (*Hedera helix*), ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*), pámelník bílý (*Symphoricarpos albus*), tis červený (*Taxus baccata*), pěnišník (*Rhododendron*) a další druhy méně vzrostlých keřů. Z biotických prvků je netradiční dominantou v centrální části umístěný vítězný návrh z architektonicko-výtvarné soutěže Památník obětem komunismu ateliéru SPORADICAL. Zrcadlivé desky památníku jsou efektně nasvíceny. V jižní části parku nalezneme mohutný kamenný prvek a dále několik laviček a drobné prvky městského mobiliáře. Předmětem registrace je městský park menšího rozsahu, nacházející se v blízkosti frekventované křižovatky ulic Jablonecká, Klášterní a Humpolecká, v okruhu širšího centra města Liberec. Park je pravidelně udržován a přizpůsoben pro strávení příjemných chvil občanům a návštěvníkům města Liberec. Parková plocha se rozkládá v mírně svažitém terénu, účelně protkána několika pěšími cestami. Parku vévodí v centrální části dub letní společně s dvěma jírovci a bukem lesním s vysokou ekologickou i estetickou hodnotou, v jižní části parku pak nelze přehlédnout skupinu buků lesních. Nepřehlédnutelnou součástí parku je vzrostlý smrk ztepilý se svou pravidelně větvenou kuželovitou korunou. Park je hodnotný převážně pro svou skladbu dřevin, původních a přirozeně se vyskytujících v dané oblasti. Skladba porostu byla v posledních letech doplněna o novou výsadbu jírovců, javorů, smrku a jedle. Park vytváří v daném místě příjemnou kompozici v blízkosti Liebigovy vily, nemocnice a Střední průmyslové školy s možností krátkodobé rekreace a odpočinku.

Po nabytí právní moci rozhodnutí a tedy bez využití práva na odvolání účastníku řízení, nabývá toto rozhodnutí účinnosti a významný krajinný prvek Park Jablonecká je již registrovaný a vedený v seznamu registrovaných významných

krajinných prvků. V případě Parku Jablonecká je veden pod číslem 62. Rozhodnutí o registraci může orgán ochrany přírody, který o registraci rozhodl, zrušit pouze v případě veřejného zájmu.

Ochrana významných krajinných prvků patří mezi základní nástroje obecné ochrany přírody a krajiny. Významné krajinné prvky jsou podle ustanovení § 4 odst. 2 zákona chráněny před poškozováním a ničením. Mohou být využívány pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce.

8. Diskuse

Významný krajinný prvek Park Jablonecká je jedním z 63 registrovaných významných krajinných prvků nacházejících se ve městě Liberec. V průběhu času došlo ke zrušení pěti z nich a to ve většině případů ze zdravotních důvodů. Registrovány jsou jak souvislé porosty, parky, stromořadí, tak skupiny dřevin rostoucí při architektonické památce či jednotlivé dřeviny.

Park Jablonecká patří k parkům menší rozlohy, srovnatelné s registrovanými významnými prvky Park Štefánikovo náměstí, Park Sukovo náměstí, Park Na Rybníčku a Park U spořitelny. V městských parcích však často převládají okrasné nepůvodní dřeviny. Park U spořitelny patří k významným krajinným prvkům umístěným nejbližší centru města. Parku dominují duby letní, buk lesní a javor klen, ostatní zeleň je tvořena okrasnými dřevinami a geometricky tvarovanými keři. Park Sukovo náměstí, lidově nazývaný „Dubák“, se pyšní dvěma vzrostlými duby letními a skupinou modřínů. Tato dominantní zeleň je doplněna méně vzrostlými dřevinami a keřovými porosty.

Ve srovnání s významnými krajinnými prvky podobné rozlohy patří Park Jablonecká mezi ty, kde zastoupení druhů domácích dřevin převyšuje dřeviny introdukované. Růst dřevin je zde z velké části ponechán přirozenému vývoji, prostředí parku tak nepůsobí stroze a navozuje uvolněnou atmosféru.

9. Závěr

O dřevinách obecně bylo a je dále publikováno značné množství literatury. Velká část se zabývá problematikou týkající se dřevin rostoucích mimo les a jejich ošetřování, lesních porostů, památných stromů a pověsti s nimi svázané. Dále se literatura často zabývá významem stromů z hlediska lidského zdraví a působení dřevin na psychiku člověka. V práci byla shrnuta rozsáhlá část týkající se dané problematiky ochrany dřevin rostoucích mimo les a to v oblasti historické péče o dřeviny, dále kde je možné se s touto zelení setkat, jaký má pro člověka a své okolí význam, jakým způsobem je jí možné chránit nebo naopak odstranit. V některých případech by jednotlivé kapitoly mohly vytvářet samostatnou práci, jelikož dosažených informací o dané problematice je v literatuře uvedeno značné množství (např. funkce a význam dřevin lze rozvinout dále do mnoha směrů).

Na základě zjištěných poznatků o dřevinách rostoucích mimo lesní porosty bylo zhodnoceno území parku v ulici Jablonecká. Park byl po vyhodnocení plnění svých funkcí a estetického působení shledán jako vhodný pro registraci mezi významné krajinné prvky města Liberec. Park byl registrován podle uvedeného postupu v kapitole 7.2.8, čímž je do budoucna zajištěna jeho zvláštní ochrana. Dosažení této ochrany bylo hlavním cílem dané práce.

Získané poznatky obsažené v bakalářské práci týkající se problematiky ochrany dřevin rostoucích mimo les nejsou konečné, naopak se neustále mění. K neustálým změnám dochází např. v oblasti arboristiky. Nové technologie s postupem času přinášejí možnosti lépe pečovat o dřeviny a často drobný zákrok arboristy odvrátí nutnost kácení dřeviny. Ke změnám dochází i v oblasti legislativy. Novela zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, přinesla mimo jiné i výrazné změny týkající se povolování kácení dřevin rostoucích mimo les.

Uvedené postupy týkající se vyhlášení památných stromů či registrace významných krajinných prvků mohou posloužit jako podklad pro budoucí konání v této oblasti. Důležitá je však kontrola uvedených ustanovení zákona, které jsou platné v současné době, ale mohou být do budoucna pozměněny.

10. Přehled literatury a použitých zdrojů

Balabán M., Bajer A., Balder H., Damohorský M., Kolařík J., Koutná A., Martinková M., Kejchal M., Šimek P., Vlasák M., 2005: Strom pro život – život pro strom V. *Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, občanské sdružení, Praha: 67 s.*

Bartosiewicz A., Siewniak M., 1980: Ošetřování okrasných dřevin. *Státní zemědělské nakladatelství, Praha: 240 s.*

Cech T., Hluchý M., Krehan H., Perny B., Tomiczek Ch., 2005: Atlas chorob a škůdců okrasných dřevin. *Biocont Laboratory, s.r.o. Brno: 224 str.*

Damohorský M., 1998: Právní úprava ochrany dřevin v České republice. *Ochrana přírody 53/2: 44 – 46.*

Gregorová B., 1995: Monitoring zdravotního stavu dřevin. Část I. Sběr základních dat. 2 vydání. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha: 44 str.*

Gregorová B., 2000: Řez dřevin ve městě a krajině. *Agentura ochrany přírody a krajiny, Praha: 104 s.*

Gregorová B. [ed.], 2006: Poškození dřevin a jeho příčiny. *Agentura ochrany přírody a krajiny a Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, Praha: 361 s.*

Hagen B., 2000: Zpět k základům – výživa stromů. *Zahrada – park – krajina 2/2003: 16 – 18.*

Havelková S., Landová B., 2009: K novele zákona o ochraně přírody a krajiny. *Ochrana přírody 64/6: 18 – 19.*

Hromek J., Višňák R., 2004: Koncepce ochrany přírody a krajiny Libereckého kraje. *Krajský úřad Libereckého kraje, Liberec: 441 s.*

Hrušková M., Ludvík B., Turek J., 2003: Stromy se na nás dívají. *Nakladatelství Faust, Plzeň: 176 s.*

Hrušková. M., Turek J., 1999: Stromy pamatují. Nákladem vlastním, Praha: 83 s.

Hrušková, M., Turek, J., 2001: Památné stromy II. *Tiskárny Havlíčkův Brod a.s., Praha: 189 s.*

Hyt'ha M., Koubek P., Kunc P., Molek V., Storm V., Řehounek J., 2007: Stromy v krajině a ve městě. *Calla – sdružení pro záchranu prostředí, České Budějovice: 27 s.*

Janda P., 2005: Projektová dokumentace - Park Jablonecká ulice, Liberec-Památník obětem komunismu. *Sporadical, architektonická kancelář, Praha.*

Kavka B., Šindelářová J., 1978: Funkce zeleně v životním prostředí. *Státní zemědělské nakladatelství, Praha: 235 s.*

Kolařk J. [ed.], 2003: Péče o dřeviny rostoucí mimo les - I. *Český svaz ochránců přírody, Vlašim: 261 s.*

Kolařík J. [ed.], 2005: Péče o dřeviny rostoucí mimo les - II. *Český svaz ochránců přírody, Vlašim: 696 s.*

Matějková P., Kletečka Z., Řehounek J., 2009: Stromy a hmyz. *Calla – sdružení pro záchranu prostředí, České Budějovice: 21 s.*

Míko L. [ed.], 2005: Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1. vydání. *Nakladatelství C. H. Beck, Praha: 543 s.*

MŽP 1991: Významný krajinný prvek. Metodická pomůcka pro vymezení kostry ekologické stability. Plzeň.

Němec J. [ed.], 2003: Památné stromy v Čechách, na Moravě, ve Slezsku. 1. vydání. *Nakladatelství Olympia, a.s., Praha: 221 s.*

Neuhaeuslová Z. [ed.], 2001: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. *Academia, Praha.*

Nowak D.J., Crane D.E., Stevens J.C., 2006: Air Pollution Removal by Urban Trees and Shrubs in the United States. *Urban Forestry and Urban Greening Vol. 4.: 115-123.*

Petříček V. [ed.], 1999: Péče o chráněná území I, II. *Metotika AOPK ČR, Praha.*

Reš B., Sůrová B., 2008: Památné stromy. Metodika AOPK ČR. *Agentura ochrany přírody a krajiny, Praha: 76 s.*

Slavíková, J., 1986: Ekologie rostlin. *Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 366 s.*

Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 499/2001 Sb., o myslivosti, v platném znění

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění

11. Přílohy

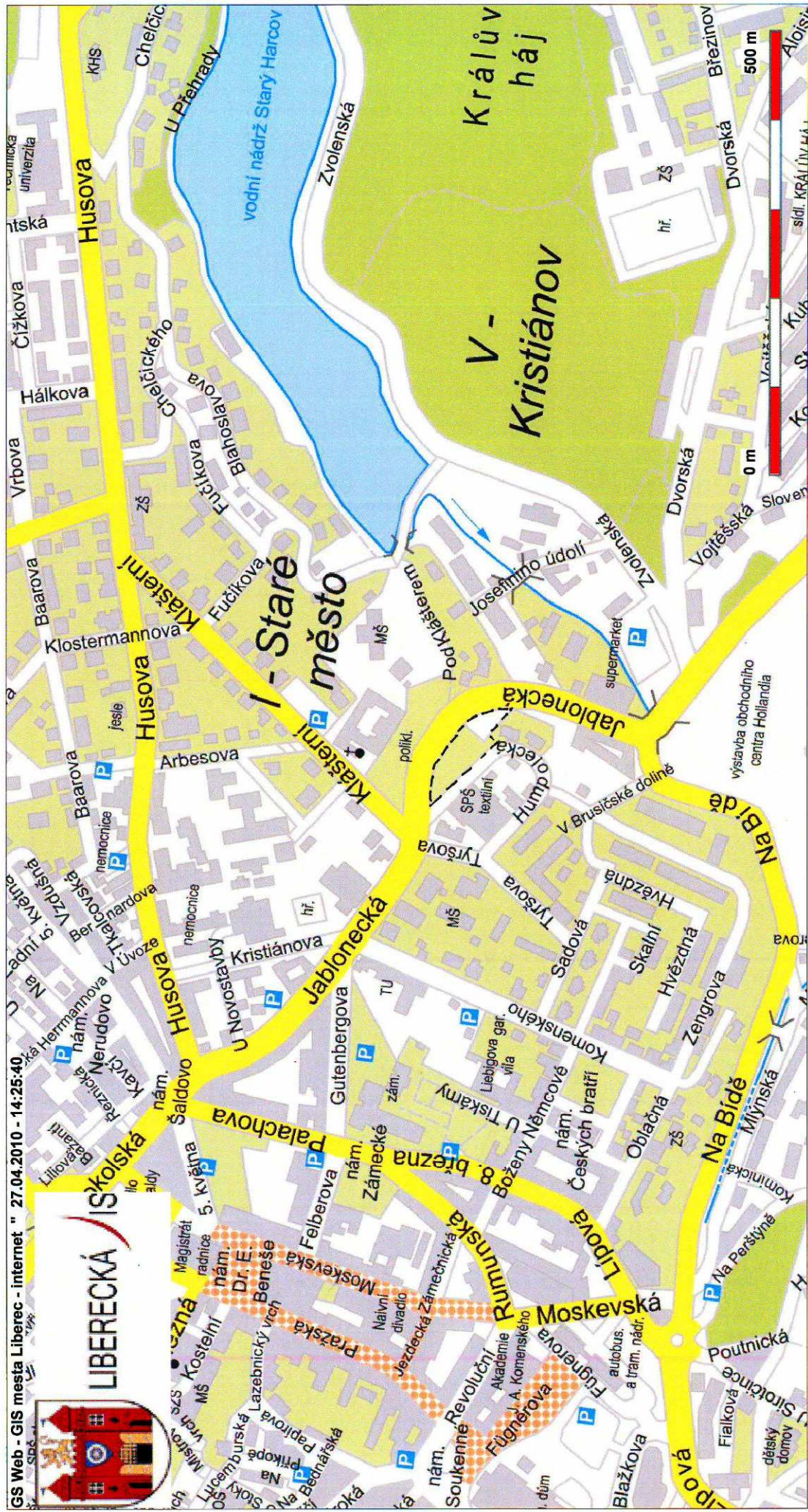
1. Tabulka č. 1 Vybrané nároky na stanoviště a biologické vlastnosti některých druhů dřevin (Bartosiewicz, Siewniak, 1980)
2. Park VKP Jablonecká, umístění (širší vztahy), zdroj: <http://gsweb.liberec.cz/gs/>,
3. Park VKP Jablonecká (vymezené pozemky), zdroj: <http://gsweb.liberec.cz/gs/>
4. Inventarizace dřevin
5. Oznámení o zahájení řízení ve věci registrace Parku Jablonecká (1 list, bez příloh)
6. Rozhodnutí o registraci Parku Jablonecká (2 listy, bez příloh)

Vybrané nároky na stanoviště a biologické vlastnosti některých druhů dřevin
(Bartosiewicz, Siewniak, 1980)

Druh	Světlo	Teplo	Vlhkost vzduchu	Obsah minerál. látek v půdě	Schop- nost hojení ran	Náchylnost k chorobám a škůdcům	Způso- bilost k použití ve městech
<i>Abies alba</i>	XXX	XXX	XXXX	XXX	XXXX	XXX	
<i>Acer platanoides</i>	XXX	XXX	XXX	XXXXX	XXXX	XX	XXXX
<i>Acer pseudoplatanus</i>	XXX	XXX	XXXX	XXXXX	XXXX	XX	XXX
<i>Aesculus hippocastanum</i>	XXX	XXXX	XXX	XXXX	XXXXX	XXX	XXXXX
<i>Fagus silvatica</i>	X	XXX	XXXX	XXX	XXX	X	
<i>Fraxinus excelsior</i>	XXXX	XXX	XXXX	XXXXX	XXXX	XX	XXXX
<i>Larix decidua</i>	XXXX X	XX	XXX	XXX	XXXX	XX	
<i>Pinus silvestris</i>	XXXX	X	XX	X	XXX	XXXX	
<i>Populus tremula</i>	XXXX X	X	XX	X	XXXX	XX	XXX
<i>Quercus robur</i>	XXXX	XXXX	XX	XXXXX	XXXXX	XXX	XXXX
<i>Robinia pseudoacacia</i>	XXXX X	XXXX	XX	XX	XXXX	X	XXXX
<i>Tilia cordata</i>	XX	XXXX	XXX	XXX	XXXX	XXX	XXXXX
<i>Tilia platyphyllos</i>	XXX	XXXX	XXX	XXX	XXXX	XXX	XXXX
<i>Taxus baccata</i>	X	XX	XXXX	XX	XXXXX	X	XXX
<i>Ulmus glabra</i>	XXX	XXX	XXX	XXXXX	XXX	XXXXX	XXXX

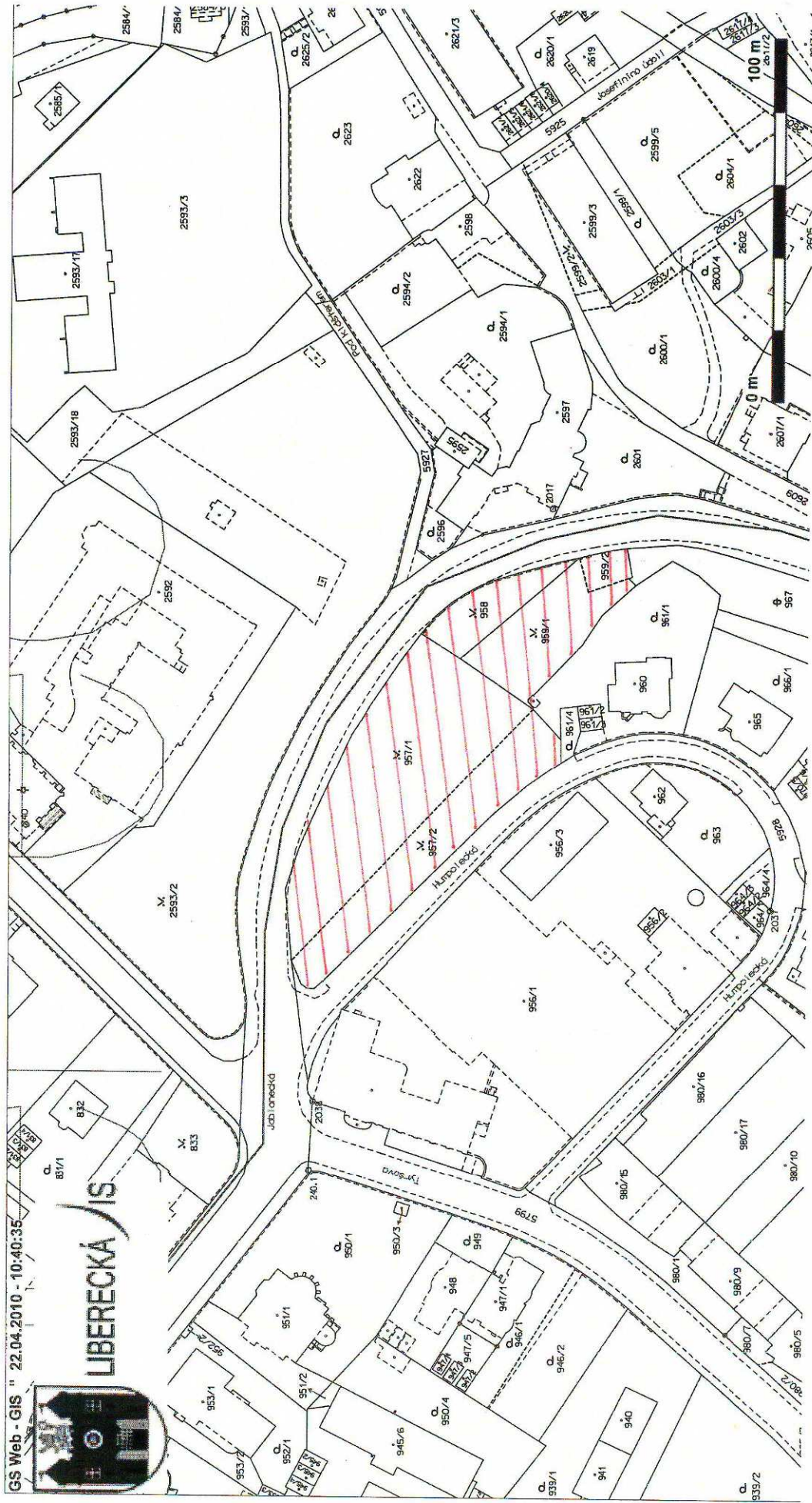
Vysvětlivky:

- x – velmi nízké nároky
- xx – nízké nároky
- xxx - střední nároky
- xxxx – vysoké nároky
- xxxxx – velmi vysoké nároky

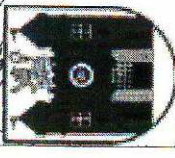

Legenda:

----- - řešené území VKP Jablonecká

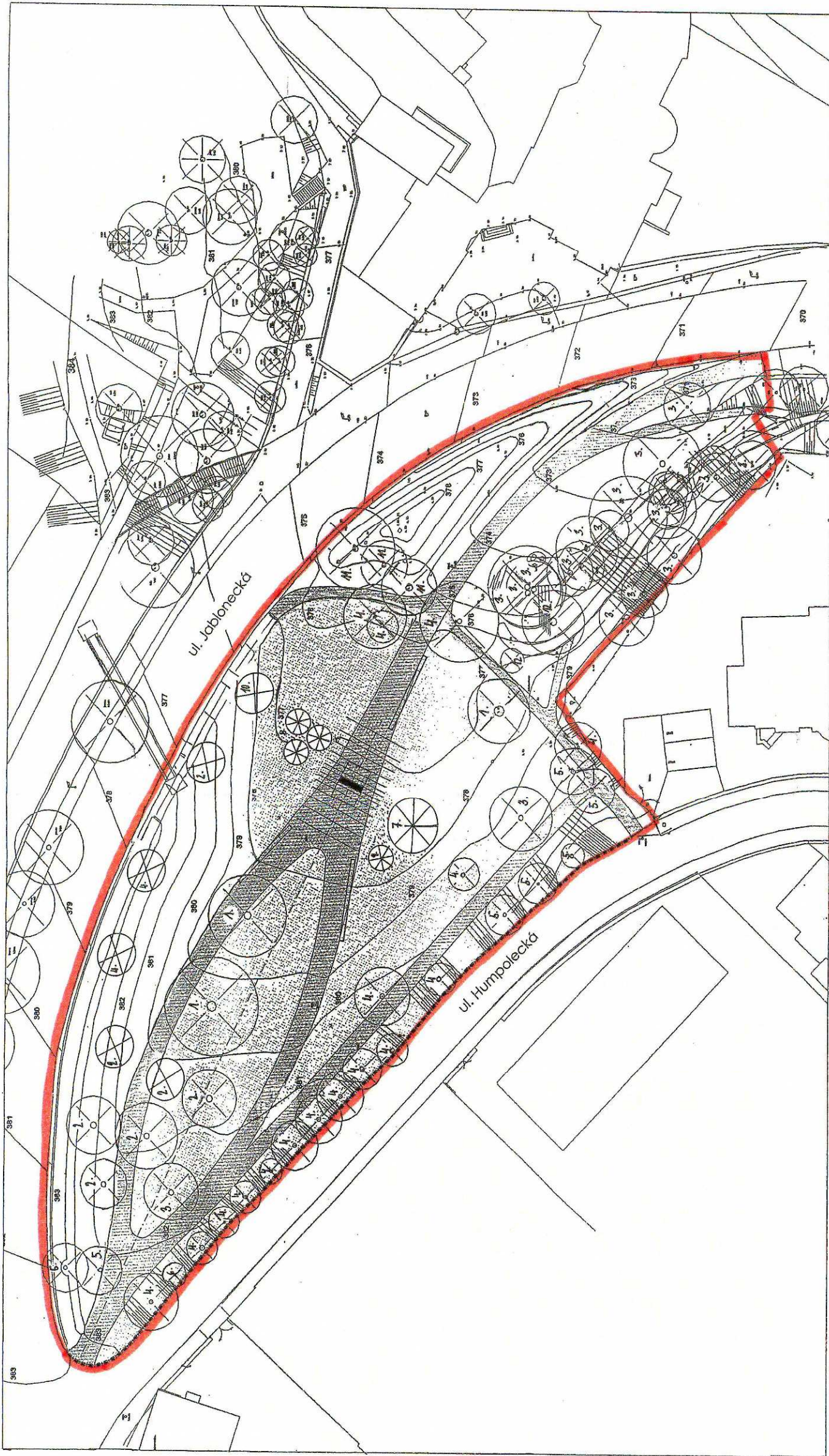
GS Web - GIS " 22.04.2010 - 10:40:35 "

Legenda:

- řešené území VKP Jablonecká

Legenda:

- - hranice řešeného území
- - jehličnaté dřeviny
- - listnaté dřeviny

Druhy dřevin:

1. dub letní (*Quercus robur*)
2. jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*)
3. buk lesní (*Fagus sylvatica*)
4. javor mléč (*Acer platanoides*)
5. lípa srdčitá (*Tilia cordata*)
6. lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*)
7. smrk ztepilý (*Picea abies*)
8. smrk omorika (*Picea omorica*)
9. jedle ojínená (*Abies concolor*)
10. jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia*)
11. jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*)
12. jilm horský (*Ulmus glabra*)

PŘEDÁNO K DORUČENÍ

DNE: - 8 - 10 - 2009

MAGISTRÁT MĚSTA LIBEREC

odbor životního prostředí

Nám. Dr. E. Beneše č. 1, 460 59 Liberec 1

ČJ: MML/ZPOP/Po/175473-SZ 175469/09/2

Vyřizuje: ~~Portlová~~
Tel: 485 244 866

V Liberci 5. 10. 2009

Dle rozdělovníku

Věc: Oznámení zahájení řízení – vyrozumění účastníků řízení

Magistrát města Liberec – odbor životního prostředí jako orgán ochrany přírody příslušný podle ustanovení § 76 odst. 2 písm. a) zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění (dále jen „zákon“), v souladu s ust. § 47 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu ve znění doplňujících předpisů (dále jen „správní řád“)

o z n a m u j e

zahájení správního řízení podle § 6 odst. 1 zákona ve věci registrace významného krajinného prvku: Park Jablonecká na pozemcích p.č. 957/1, 957/2, 958, 959/1 a 959/2 v k.ú. Liberec.

Uvedené pozemky mají dle platného Územního plánu města Liberec využití jako plochy urbanizované zeleně – parky a parkově upravené plochy.

Odůvodnění:

Park představuje zelenou plochu nedaleko centra města v těsné blízkosti frekventované křižovatky a ulice Jablonecká, kde tvoří funkční bariéru mezi objekty střední školy a uvedené rušné komunikace. Plocha zeleně se vzrostlými a nově vysazenými perspektivními dřevinami společně s abiotickými prvky (plastika „Obětem komunismu 1948 – 1989“, opracované klády stromů sloužící k odpočinku) vytváří příjemnou kompozici v blízkosti Liebigovy vily, nemocnice a Střední průmyslové školy. Její zachování a ochrana jsou žádoucí z hlediska tvorby a rozvoje celkově příjemného životního prostředí pro obyvatele a návštěvníky centra města. Registrace parku Jablonecká byla navržena při revizi ÚSES r. 1997.

Popis:

Jedná se o stromový porost téměř oválného tvaru o rozloze 4744 m² ležící mezi ulicemi Humpolecká a Jablonecká, v blízkosti světelné křižovatky ulic Jablonecká, Klášterní a Tyršova. Terén parku je mírně svažité, zatravněný s širokým centrální chodníkem z drobných dlažebních kostek. Základní druhové složení porostu je: lípa srdčitá (*Tilia cordata*), smrk ztepilý (*Picea abies*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*), javor mléč (*Acer platanoides*), jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), buk lesní (*Fagus sylvatica*), dub letní (*Quercus robur*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), tis červený (*Taxus baccata*), pámelník bílý (*Symphoricarpos albus*), aj.. Za dominantní dřeviny v parku je možné označit dva vzrostlé duby letní v centrální části parku a šest buků lesních ve spodní části parku vysázené do půlkruhu. Park je udržovaný s prvky městského mobiliáře (lavičky, odpadní koše) a dalším kompozičně zajímavým příslušenstvím – skleněný pomník obdélníkového tvaru věnovaný obětem komunismu, mohutný balvan ve spodní části parku. Parkem vede hlavní zpevněná stezka a několik menších. Při ulici Jablonecká, v severovýchodní části parku, je několik nově vysazených dřevin ve složení javor, jírovec a lípa.

Registrace bude provedena z podnětu správního orgánu ve smyslu § 7 odst.1 vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona zápisem do seznamu významných krajinných prvků, po nabytí právní moci rozhodnutí o registraci.

Podle § 3 odst. 1 písm. b) zákona je významný krajinný prvek je ekologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků, které podle § 6 uvedeného zákona, orgán ochrany přírody zaregistruje jako významný krajinný prvek.

Podle § 4 odst. 2 zákona jsou významné krajinné prvky chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umístování staveb, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, apod.

Registrací významného krajinného prvku nedochází ke změně či zásahu do vlastnických vztahů k dotčeným dřevinám a k pozemkům, na kterých dřeviny rostou a vlastnická práva a povinnosti zůstávají zachovány.

Jako účastník řízení ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1 správního řádu máte právo navrhopvat důkazy a činit jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí.

Dle ustanovení § 36 odst. 3 správního řádu máte právo vyjádřit se k podkladům rozhodnutí před jeho vydáním.

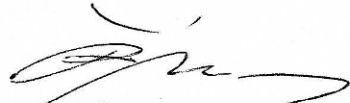
Do podkladů lze nahlédnout v pondělí, středu 8:00 – 17:00, úterý, čtvrtek 8:00 – 16:00, pátek 8:00 – 14:00 na Magistrátu města Liberec, odboru životního prostředí, nám. Dr. E. Beneše 22/194 (budova bývalé knihovny), II. patro, kancelář č. 236.

Rozhodnutí bude vydáno po 10-ti dnech ode dne doručení této písemnosti. Do vydání rozhodnutí můžete uplatnit svá práva.

Poučení:

Necháte-li se v řízení zastupovat, musí se Váš zmocněnec prokázat písemnou plnou mocí nebo lze udělit plnou moc do protokolu. V téže věci může mít účastník současně pouze jednoho zmocněnce. V případě právnické osoby činí dle ustanovení § 30 správního řádu úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem (§ 21 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v platném znění). Každý, kdo činí úkony, musí prokázat své oprávnění.

MAGISTRÁT MĚSTA
LIBEREC
ODBOR ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ 2

Ing. Mgr. Ivana Řimnáčová
vedoucí odboru životního prostředí

Příloha: Kopie katastrální mapy se zákresem navrhovaného významného krajinného prvku

Obdrží do vlastních rukou, zmocněnci, zák. zástupci + příloha:

1. Statutární město Liberec, Nám.dr.E. Beneše 1, 460 59 Liberec

PŘEDÁNO K DORUČENÍ
DNE: 23.11.2009

MAGISTRÁT MĚSTA LIBEREC

odbor životního prostředí

Nám. Dr. E. Beneše č. 1, 460 59 Liberec 1

ČJ: MML/ZPOP/Po/201473-SZ 175469/09/6

Vyřizuje: Portlová, DiS.
Tel: 485 244 866

V Liberci 18. 11. 2009

Dle rozdělovníku

Rozhodnutí nabylo právní moci
dnem 10.12.2009 podpis *Portlová*

ROZHODNUTÍ

Magistrát města Liberec – odbor životního prostředí jako orgán ochrany přírody příslušný podle ustanovení § 76 odst. 2 písm. a) zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění (dále jen „zákon“)

registruje

**podle ustanovení § 6 odst. 1 zákona významný krajinný prvek:
„Park Jablonecká“ na pozemcích p.č. 957/1, 957/2, 958, 959/1 a 959/2 v k.ú. Liberec.**

Výše uvedené pozemky mají dle platného Územního plánu města Liberec využití jako plochy urbanizované zeleně – parky a parkově upravené plochy.

Podle § 4 odst. 2 zákona jsou významné krajinné prvky chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umístování staveb, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, apod.

Registrací významného krajinného prvku nedochází ke změně či zásahu do vlastnických vztahů k dotčeným dřevinám a k pozemkům, na kterých dřeviny rostou a vlastnická práva a povinnosti zůstávají zachovány.

Registrace bude provedena ve smyslu § 7 odst.1 vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona zápisem do seznamu významných krajinných prvků, po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí o registraci.

Účastníci řízení dle § 27 odst. 1 písm. b) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád ve znění doplňujících předpisů (dále jen „správní řád“):

Statutární město Liberec, IČ 262978, Nám. Dr. E. Beneše 1, 460 59 Liberec 1

Odůvodnění:

Řízení o registraci předmětného významného krajinného prvku bylo zahájeno z podnětu správního orgánu. O zahájení řízení byli účastníci řízení informováni dopisem č.j. MML/ZPOP/Po175473-SZ 175469/09/2 ze dne 5. 10. 2009.

Účastník řízení Statutární město Liberec ve stanovené lhůtě nevznesl žádné námítky.

Popis registrovaného VKP:

Předmětem registrace je park o rozloze 4 744 m² ležící v oblasti mezi ulicemi Jablonecká a Humpolecká.

Základní druhové složení porostu je následující: javor mléč (*Acer platanoides*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), smrk ztepilý (*Picea abies*), jedle ojíněná (*Abies concolor*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), dub letní (*Quercus robur*), buk lesní (*Fagus sylvatica*), jilm horský (*Ulmus glabra*), břečťan popínavý (*Hedera helix*), ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*), pámelník bílý (*Symphoricarpos albus*), tis červený (*Taxus baccata*), pěnišník (*Rhododendron*) a další druhy méně vzrostlých keřů.

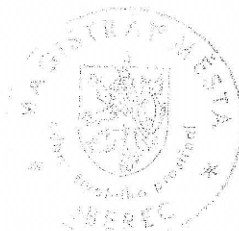
Z abiotických prvků je netradiční dominantou parku v centrální části umístěný vítězný návrh z architektonicko-výtvarné soutěže Památník obětem komunismu ateliéru SPORADICAL. Zrcadlivé desky památníku jsou efektně nasvíceny. V jižní části parku nalezneme mohutný kamenný prvek a dále několik laviček a drobné prvky městského mobiliáře.

Předmětem registrace je městský park menšího rozsahu, nacházející se v blízkosti frekventované křižovatky ulic Jablonecká, Klášterní a Humpolecká, v okruhu širšího centra města Liberec. Park je pravidelně udržován a přizpůsoben pro strávení příjemných chvil občanů a návštěvníků města Liberec. Parková plocha se rozkláda v mírně svažitém terénu, účelně protkána několika pěšími cestami. Parku vévodí v centrální části dub letní společně s dvěma jírovci a bukem lesním s vysokou ekologickou i estetickou hodnotou, v jižní části parku nelze přehlédnout skupinu buků lesních. Nepřehlédnutelnou součástí parku je vzrostlý smrk ztepilý se svou pravidelně větvenou kuželovitou korunou. Park je hodnotný převážně pro svou skladbu dřevin, původních a přirozeně se vyskytujících v dané oblasti. Skladba porostu byla v posledních letech doplněna o novou výsadbu jírovců, javorů, smrku a jedle. Park vytváří v daném místě příjemnou kompozici v blízkosti Liebigovy vily, nemocnice a Střední průmyslové školy s možností krátkodobé rekreace a odpočinku.

Podle § 3 odst. 1 písm. b) zákona je významný krajinný prvek ekologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků, které podle § 6 uvedeného zákona, orgán ochrany přírody zaregistruje jako významný krajinný prvek.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí může účastník řízení podat podle ustanovení § 81 správního řádu, odvolání ve lhůtě 15 dnů ode dne oznámení Krajskému úřadu Libereckého kraje **podáním učiněným u Magistrátu města Liberec.**

Ing. Mgr. Ivana Řimnáčová
vedoucí odboru životního prostředí

- Příloha:
1. Kopie katastrální mapy se zákresem hranic významného krajinného prvku
 2. Výpis z katastru nemovitostí

Obdrží do vlastních rukou, zmocněnci, zák. zástupci + příloha 1:

1. Statutární město Liberec, Nám. Dr. E. Beneše, 460 59 Liberec 1

Obdrží na vědomí + příloha 1 a 2:

2. MML - Stavební úřad, Nám. Dr. E. Beneše 1, 460 01 Liberec

Obdrží po nabytí právní moci + příloha 1 a 2

3. AOPK ČR - Středisko Liberec, U jezu 10, 460 01 liberec
4. Krajský úřad Libereckého kraje, odbor životního prostředí a zemědělství, U Jezu 642/2a, Liberec
5. spis